

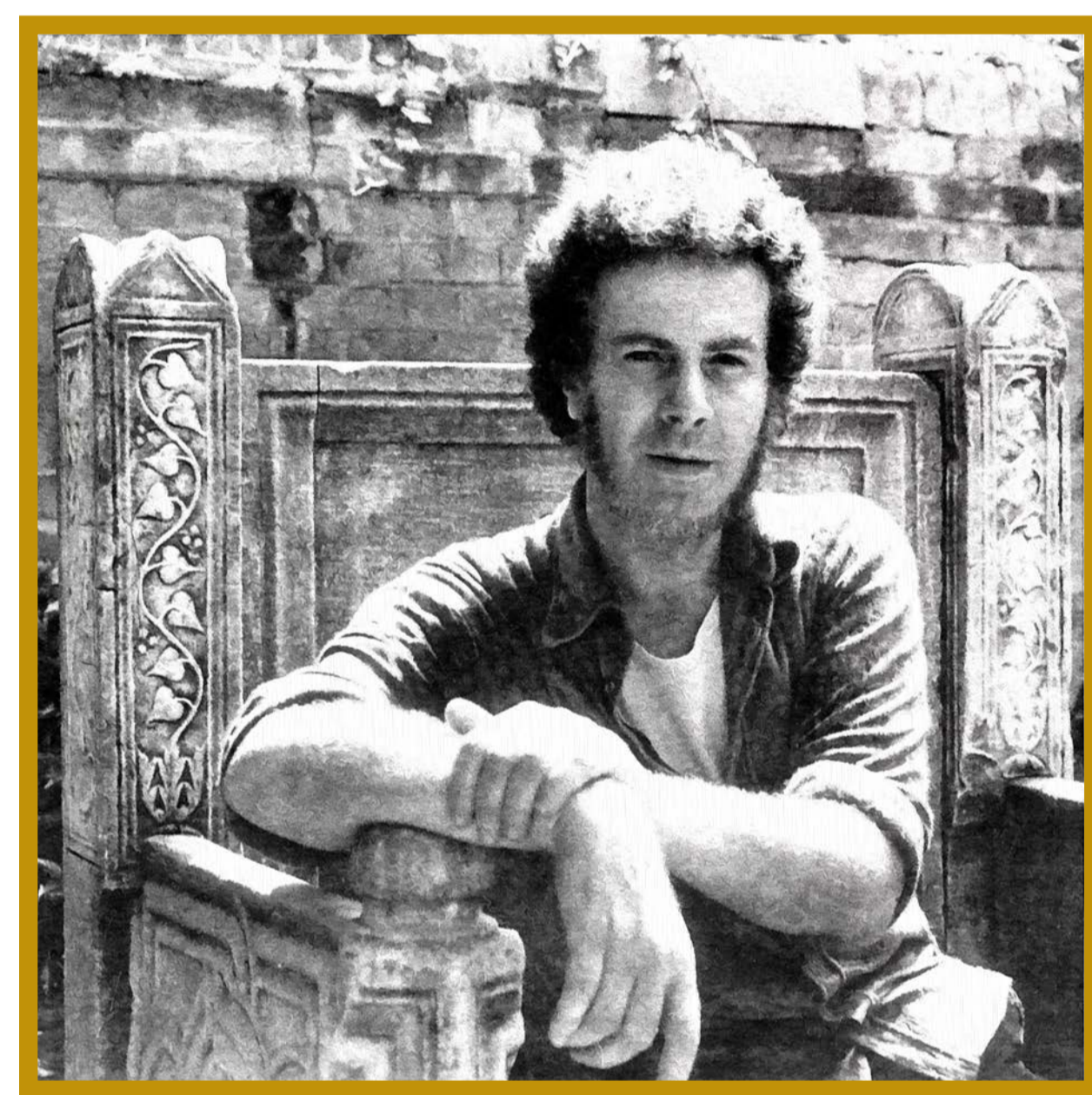
PROSTOR življenja

GENEZA CERKVE
KRISTUSOVEGA
UČLOVEČENJA V
DRAVLJAH

**ARHITEKT MARKO
MUŠIČ SODI V VRH
SODOBNEGA SLOVENSKEGA
ARHITEKTURNEGA
OBLIKOVANJA.**

Nase je opozoril že v šestdesetih letih, ko so se mladi lahko uveljavili šele na natečajih. V spominu imam njegov (in njegove skupine) drzni načrt za zagrebški dom Sedem sekretarjev SKOJ-a. Novost je bila zlasti v sferično oblikovanem pokrivalu stavbe, ki je tako zadihala v pri nas dotlej neznan

govorici. Spominjam se tudi natečaja za mariborski Lent, kjer je arhitekt predlagal vgraditev organskih form v sicer kristalno sestavljeno veduto. In to je bila resnična pobuda: tako se je prebijala na površje lastna smer organske arhitekture. Prebijala tedaj, ko smo bili še zaverovani v klasični svet Plečnikove tradicije ali asketski katekizem čistejšega funkcionalizma. Zato ni naključje, da Marko Mušič ni našel odprtih src doma, najprej so ga sprejela manj togo usmerjena okolja na našem jugu, v Črni gori. Makedoniji in drugod. Kar precej časa je preteklo, da so novo smer priznali na Slovenskem, in to priznanje še danes ni povsem nedeljeno.

Gotovo sodi med najpomembnejše stvaritve našega arhitekta predstavljena nova cerkev v Dravljah. Arhitekt je dobil naročilo, da oblikuje prostor za povečano cerkveno občestvo. To je storil na zares izjemen način: ob stari stavbi, ki je pomemben spomeniški objekt (postavljen prvič v 17. stoletju v spomin na kugo, v 18. stoletju pa pozidan v današnji obliki), je lociral novo. Stara in nova cerkev se sicer ne dotikata, sta pa vizualno povezani. Nova cerkev je dobesedno zrasla pod bogatim zelenim pokrivalom privzdignjene talne ploskve ter je proti sv. Roku v vsej širini tolikanj razprla oči, da je ta za obiskovalca v celoti navzoč. Na ta način je arhitekt pokazal izredno tanek posluš za kvalitete dediščine in okolja. Tega pa ni storil na kak posnemovalski način, marveč ustvarjalno in samozavestno.

**STARO CERKEV JE POVZDIGNIL NA
RAVEN SPOMENIKA, NOVO STAVBO
PA JE PRIPRAVIL ZA POPOLNO
ZBRANOST OBISKOVALCEV. ZATO
SE OSREDNJI PROSTOR SICER
VEČNAMENSKEGA KOMPLEKSA
MEHKO SPUŠČA V TLA.**

Stavba je kot prostor in v nadrobnostih izjemno premišljeno oblikovana, arhitekt je oblikovnemu svetu vdahnil simboliko prav do sleherne nadrobnosti tja do barve materialov. Mislil je celo na posebno osvetlitev na praznični dan, ko sonce ožari izbrano prizorišče. Pri nas že od

Plečnikovih časov sem ni bilo take stvaritve. Reči je celo mogoče, da plečnikovsko raven naša cerkev še presega, saj ni povedna le v nadrobnostih svečanega prostora, marveč je tudi kot prostor razgibana. To pa je lastnost, ki je pri nas od baroka sem nismo več srečali.

**IMAMO TOREJ PROSTORSKO ŽIVO
IN V NADROBNOSTIH ZGOVRNO
ARHITEKTURO, KI NAS, TUDI
NEPRIPRAVLJENE, PRITEGNE.**

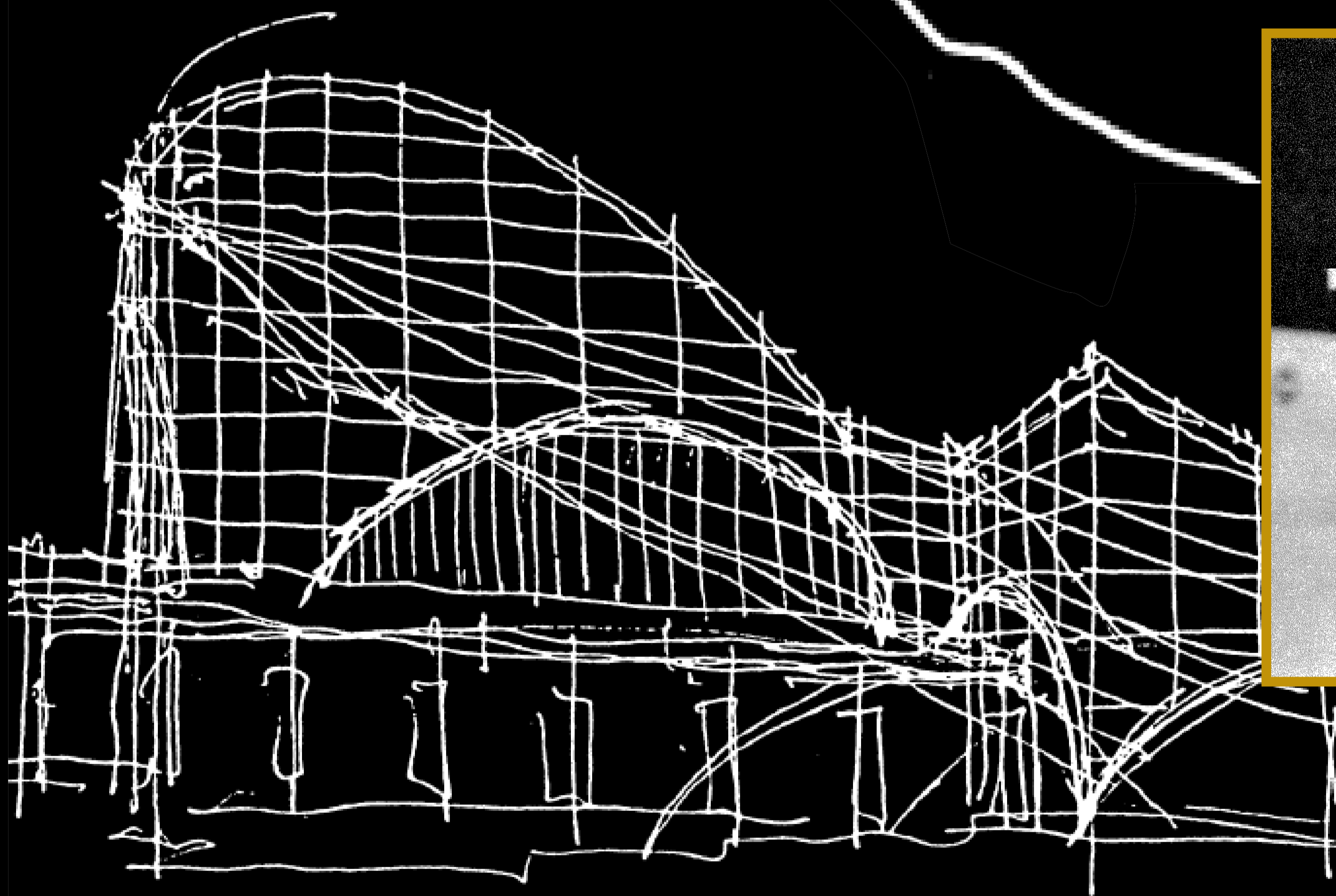
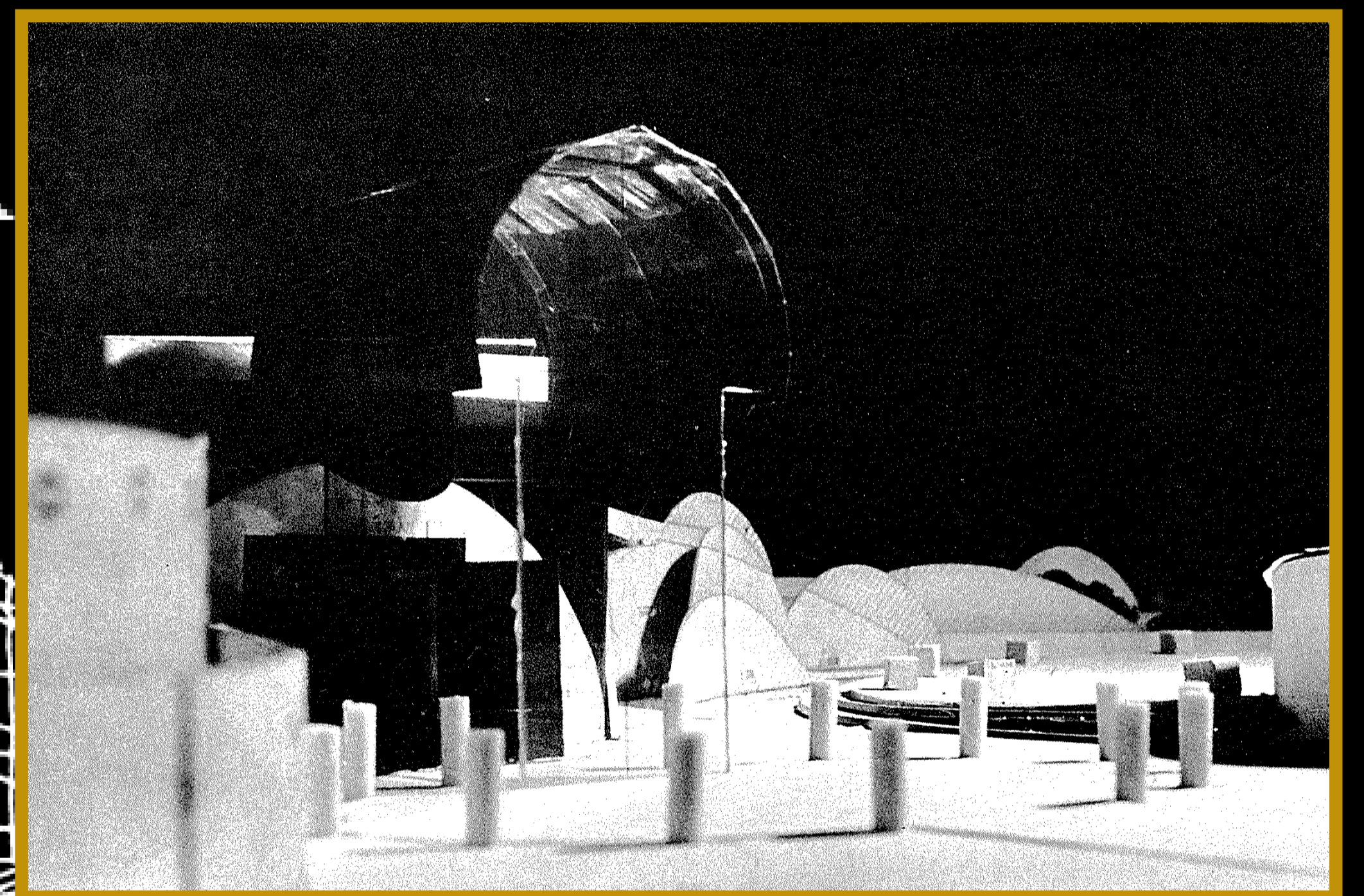
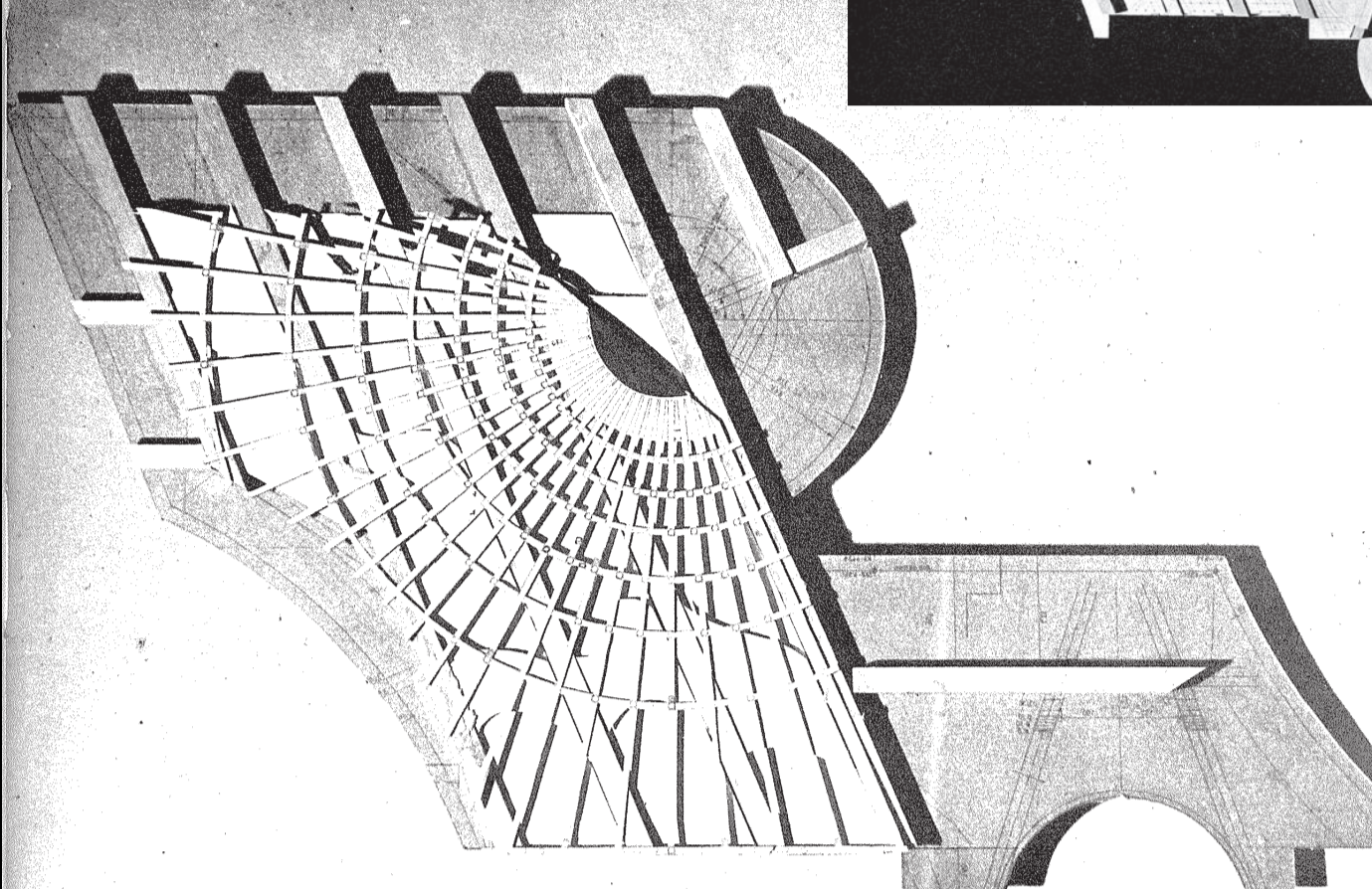
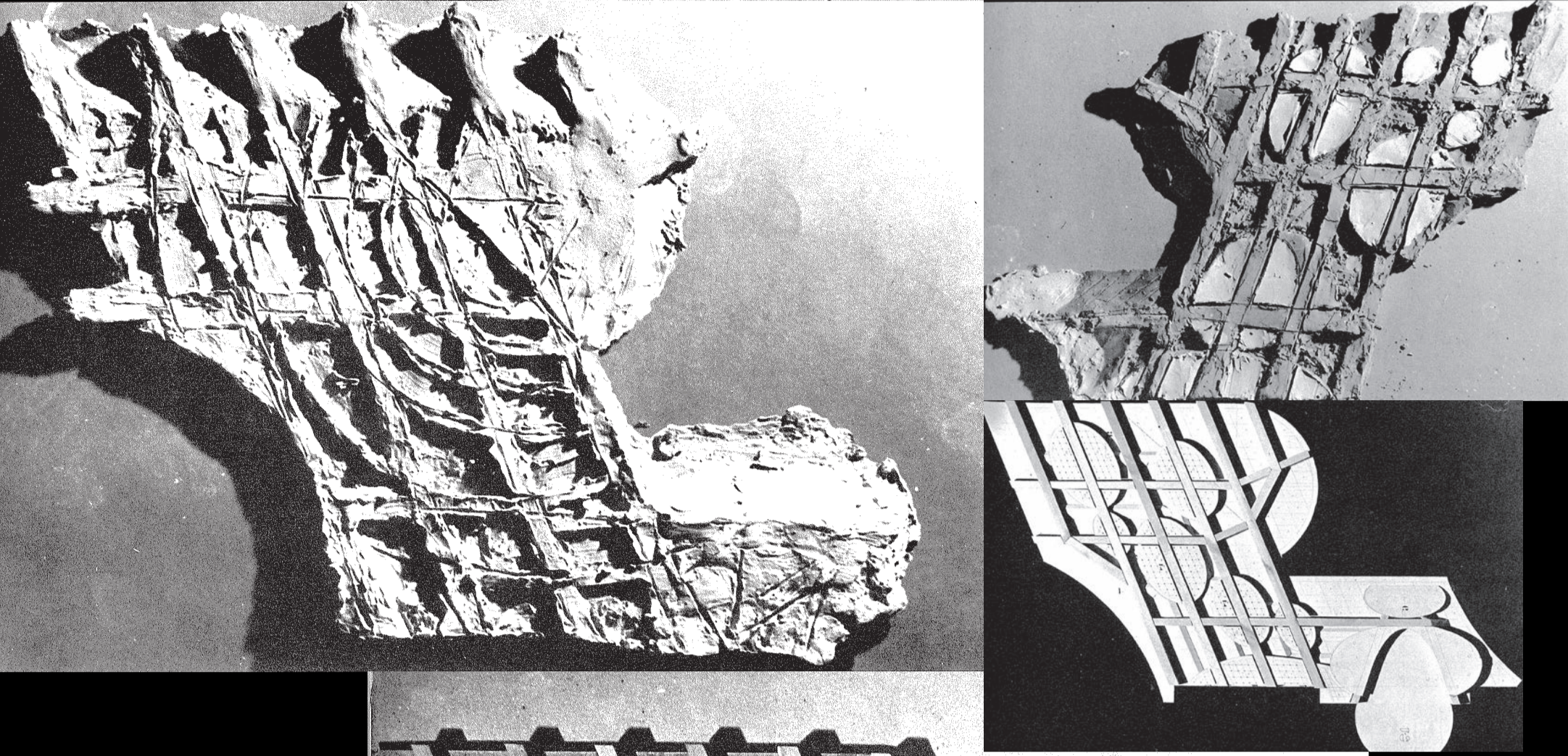
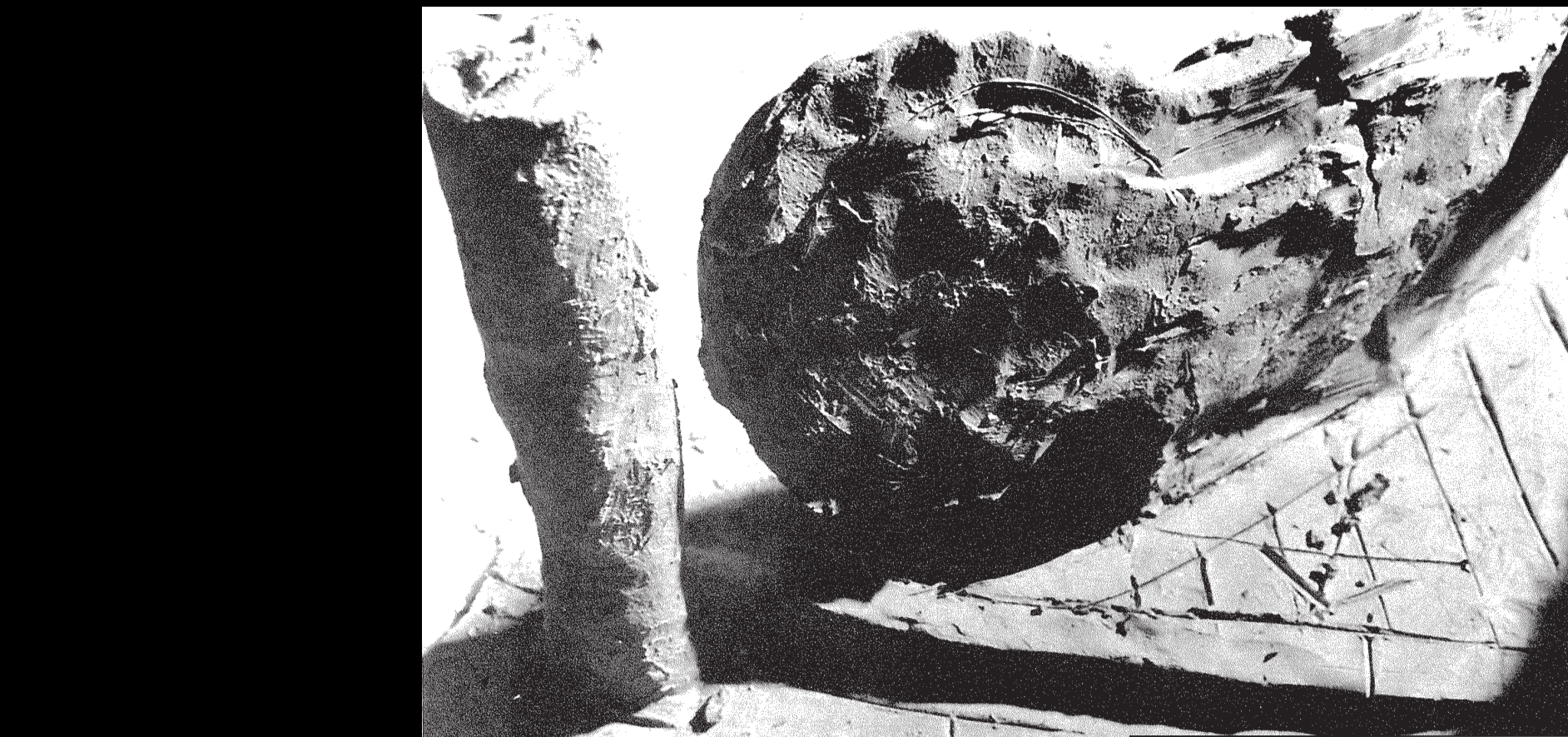
dr. Nace Šumi

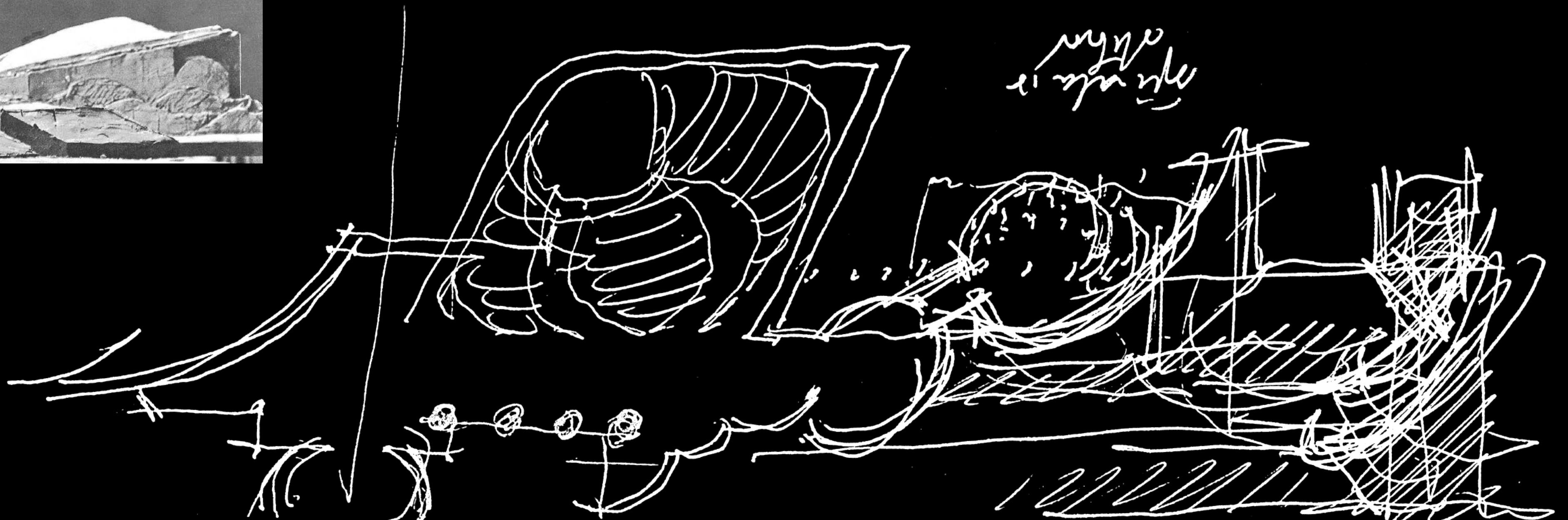
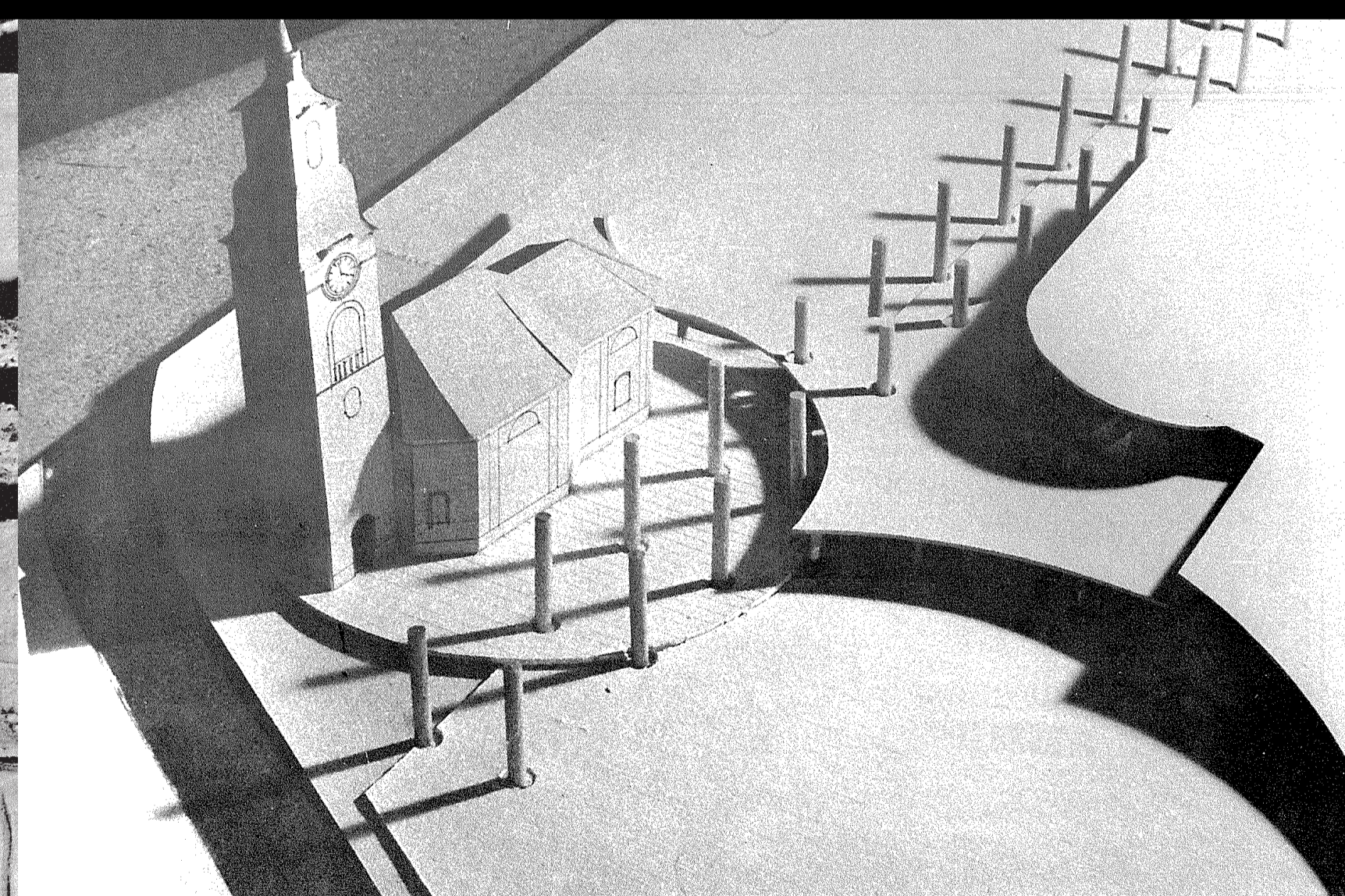
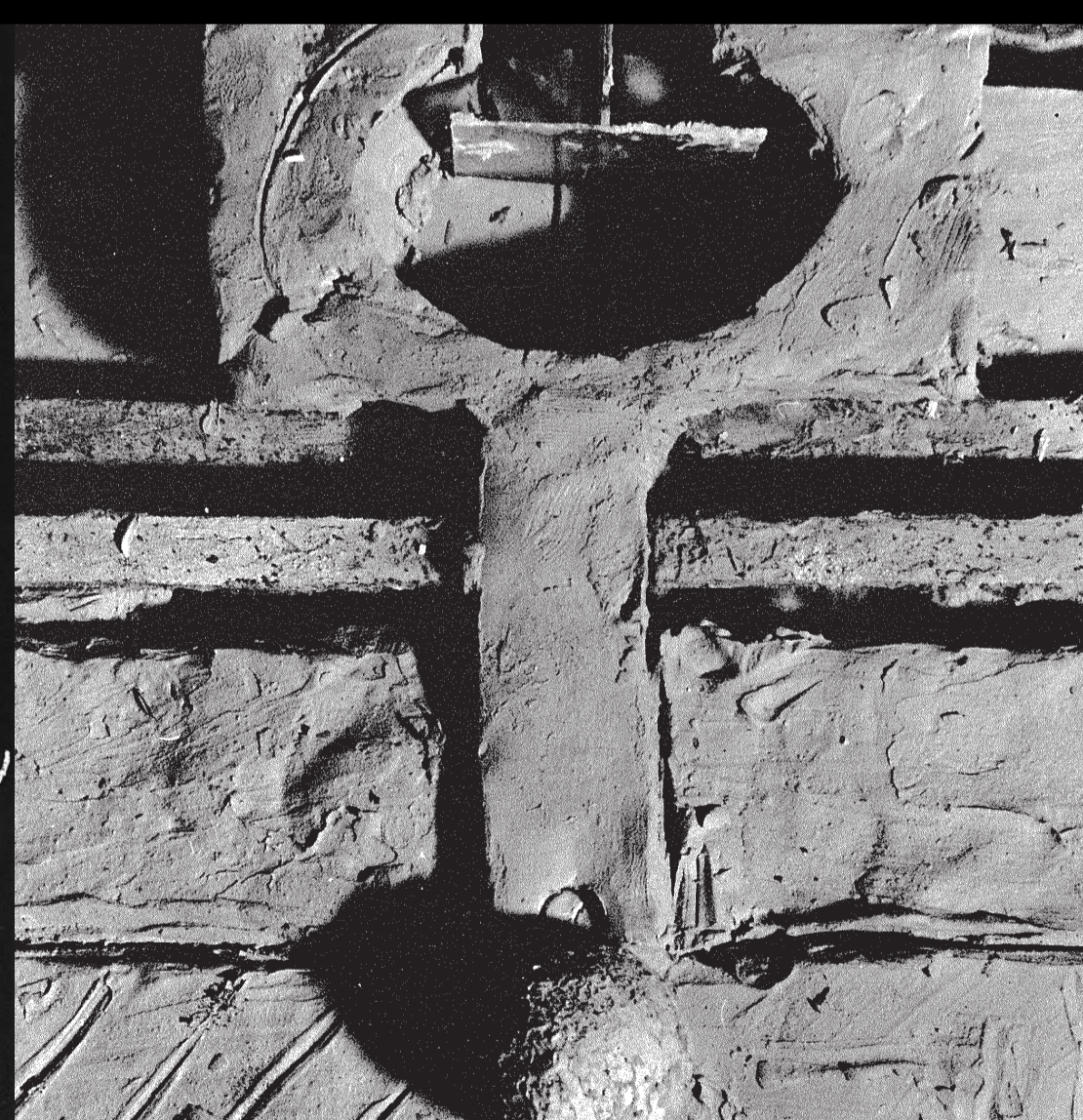
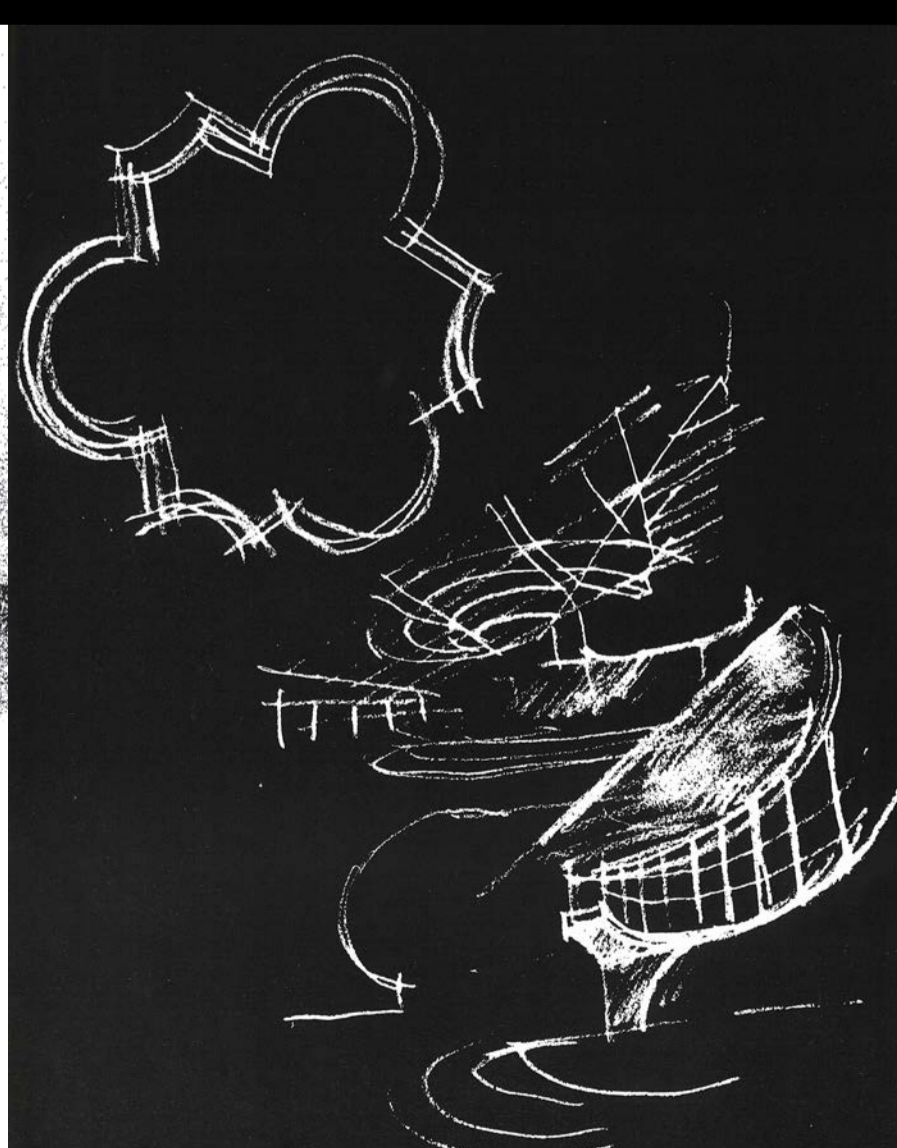
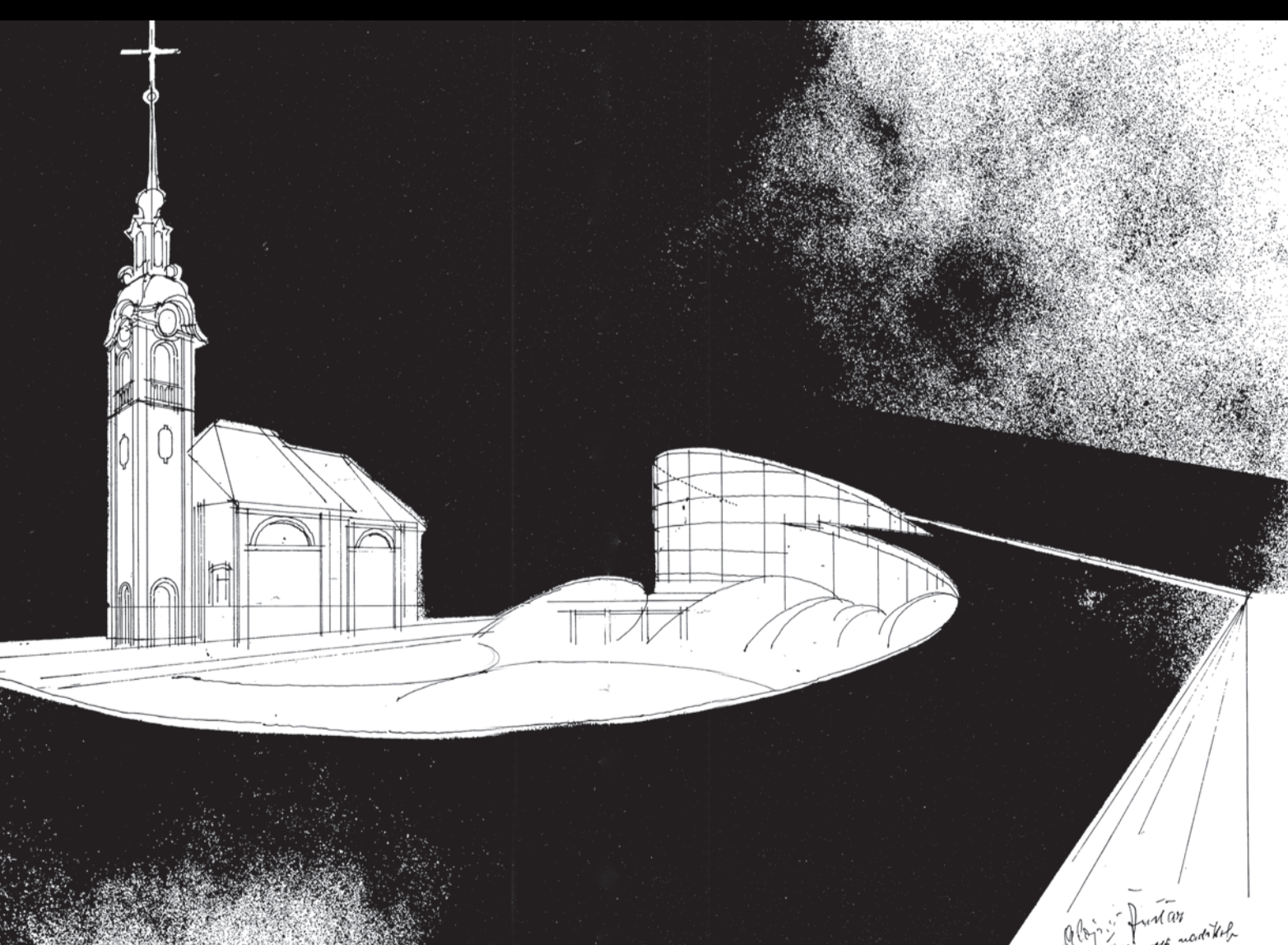

» Cerkev! Končno!

KAKO SEM SI TAKŠNE NALOGE ŽELEL VSA TA LETA, A SE JE V TISTEM ČASU ZDELA NEKAJ NEPOJMLJIVEGA IN NAJBOLJ NEVERJETNEGA, NEMOGOČEGA. USTVARJATI STAVBNI TIP, KI JE ZAZNAMOVAL IN USMERIL CELOTNO ZGODOVINO EVROPSKE ARHITEKTURE. «

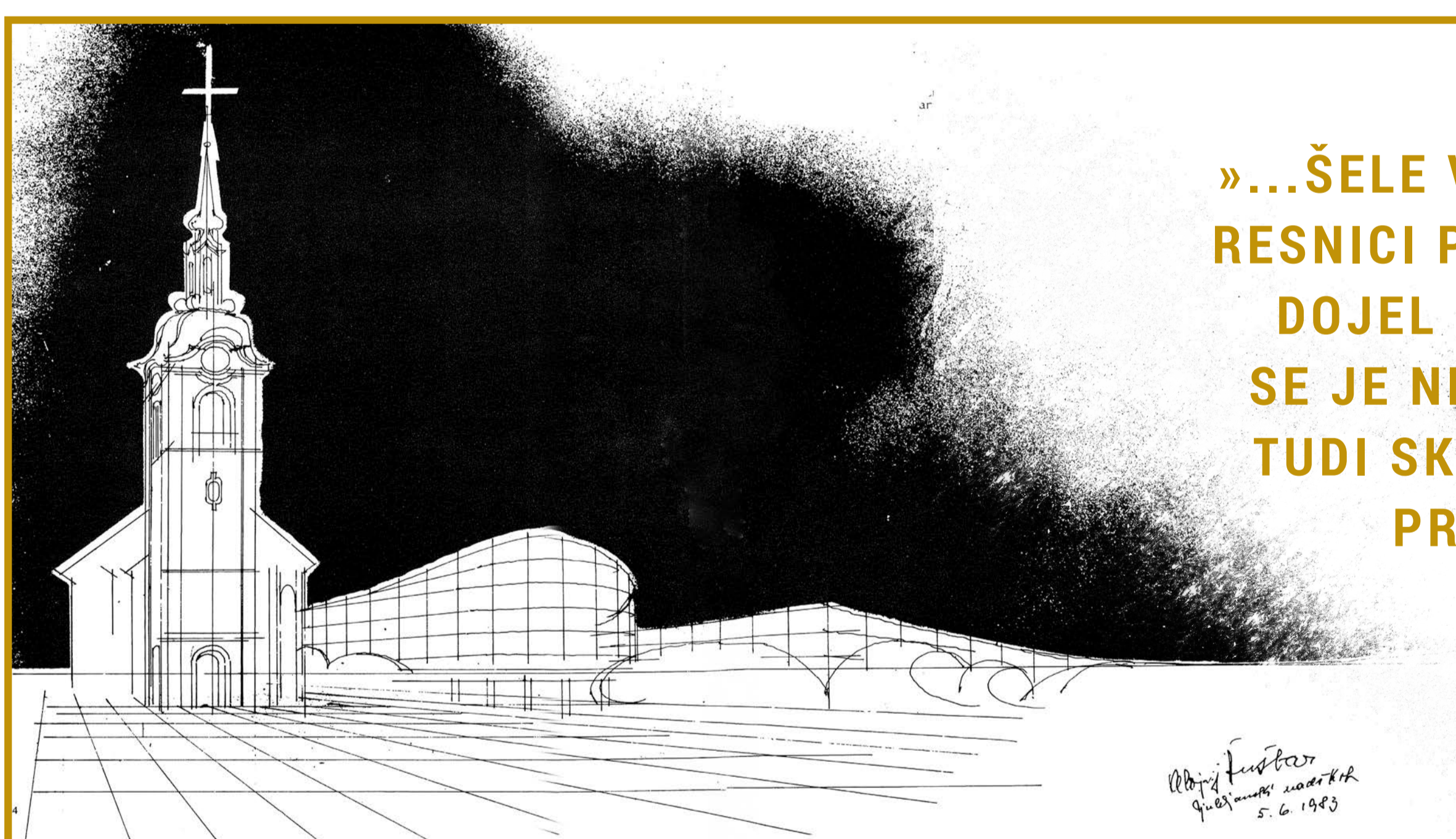
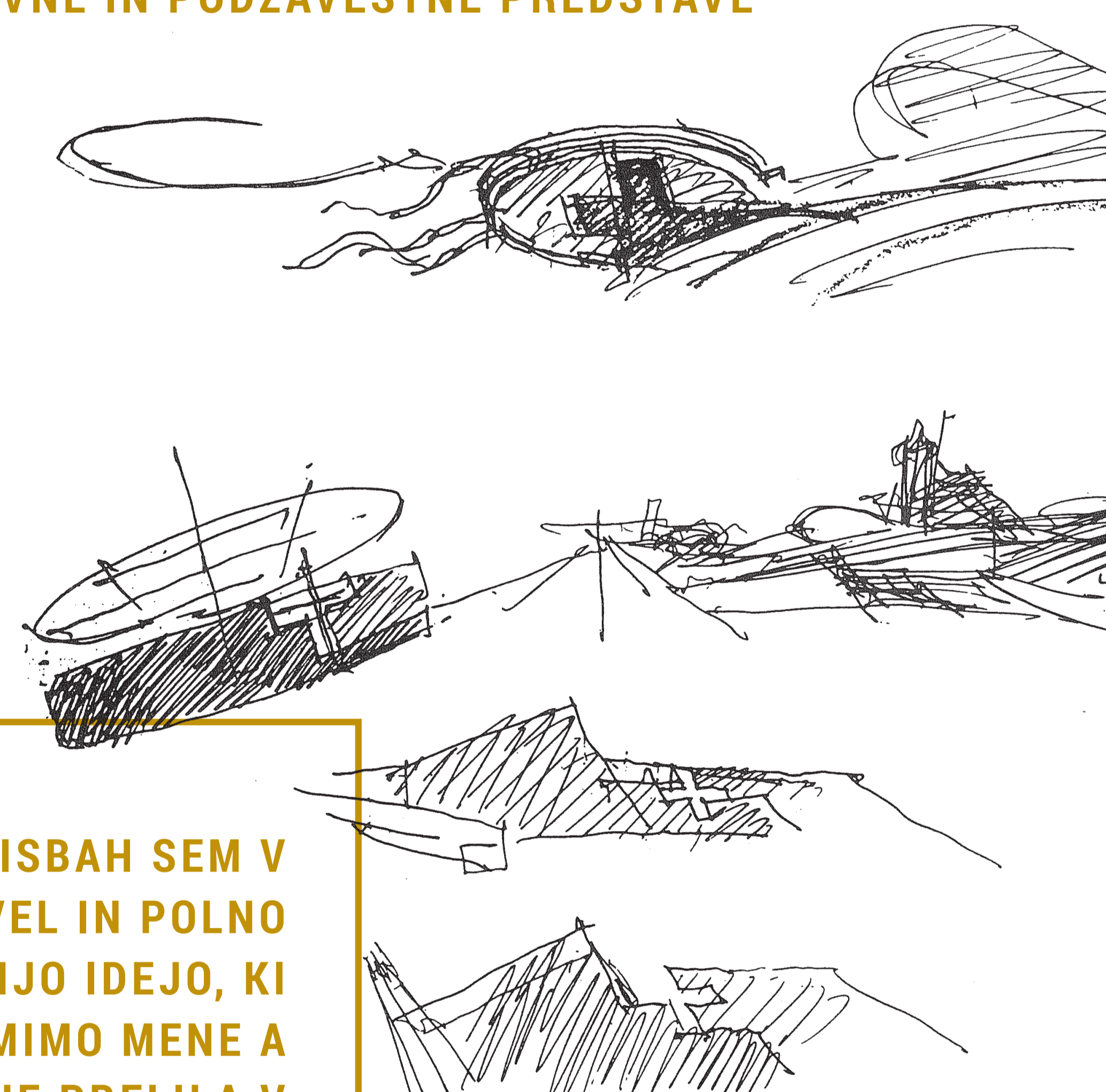
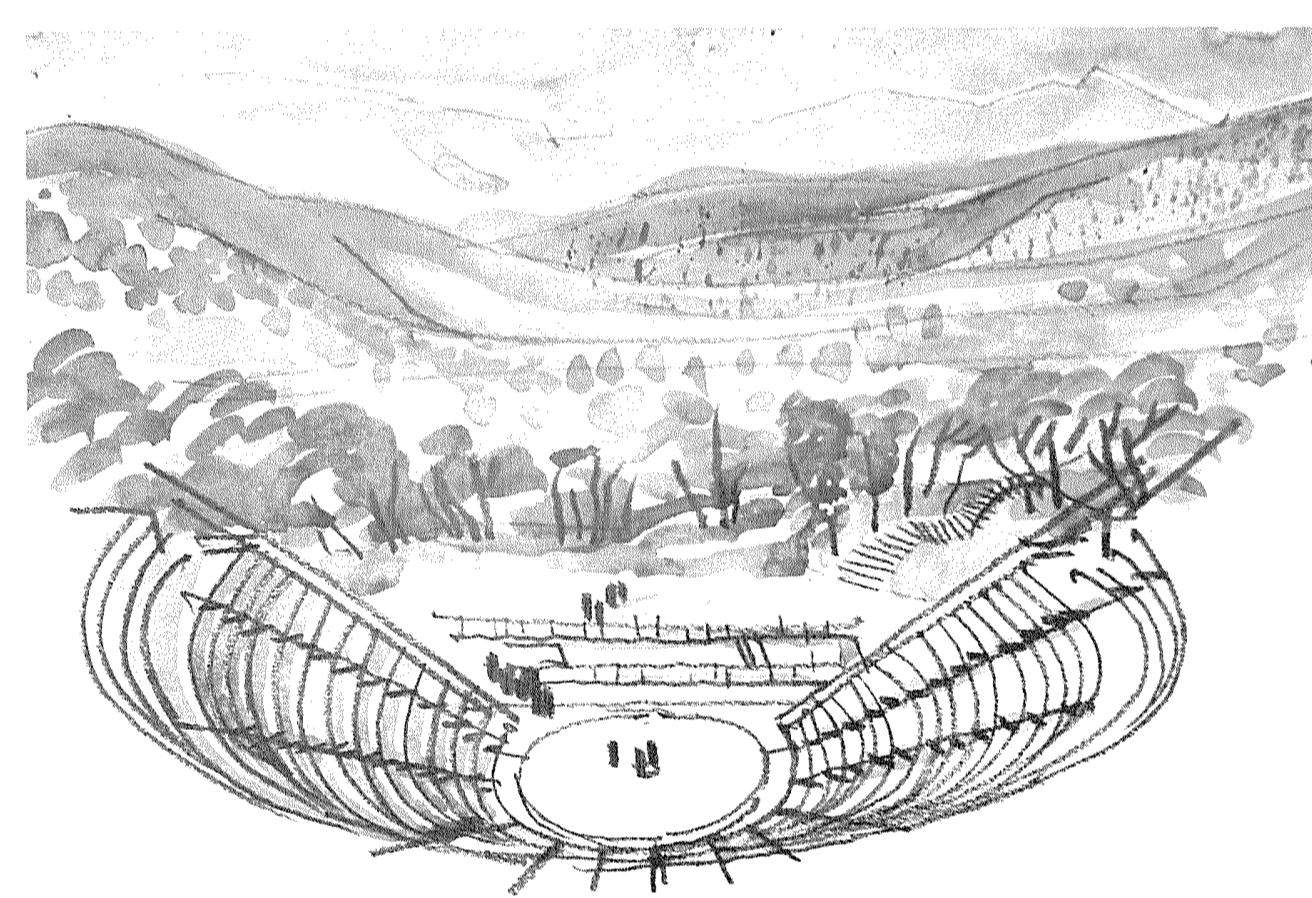
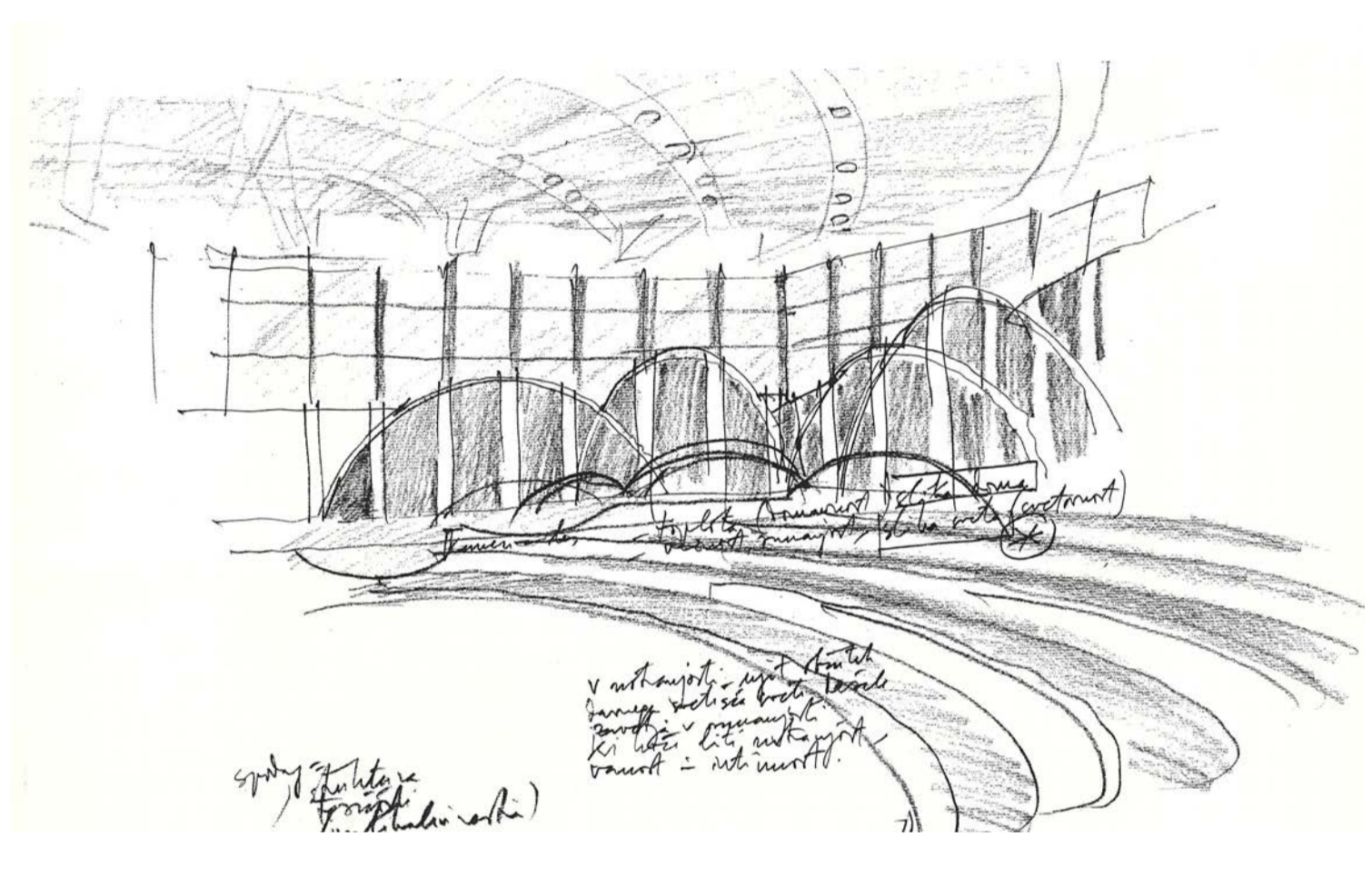
» CERKEV! IN TO OB BAROČNI CERKVICI SV. ROKA! TO JE NAPOLNILO VSAK TRENUTEK DNEVA IN NOČI. ISKAL SEM ZUNANJOST, KI BO VRAŠČENA V IZJEMNO UBRAN ANSAMBEL STARE CERKVE, LIPOVEGA DREVOREDA IN POKOPALIŠČA. ISKAL SEM NOTRANJOST, KI BO OŽARJENA Z DNEVNO SVETLOBO, Z DISKRETNIMI ŽARKI SONCA, Z DOTIKOM DUHOVNOSTI IN DOMAČNOSTI. IN KONČNO NEKAJ, KJER BI SE ZUNANJOST, TRADICIJA TOREJ, KAKRŠNO SPOROČA BAROČNA CERKVIČA, UJELA Z NOTRANJOSTJO, S PEJSAŽEM NOVEGA, SODOBNEGA CERKVENEGA PROSTORA. «

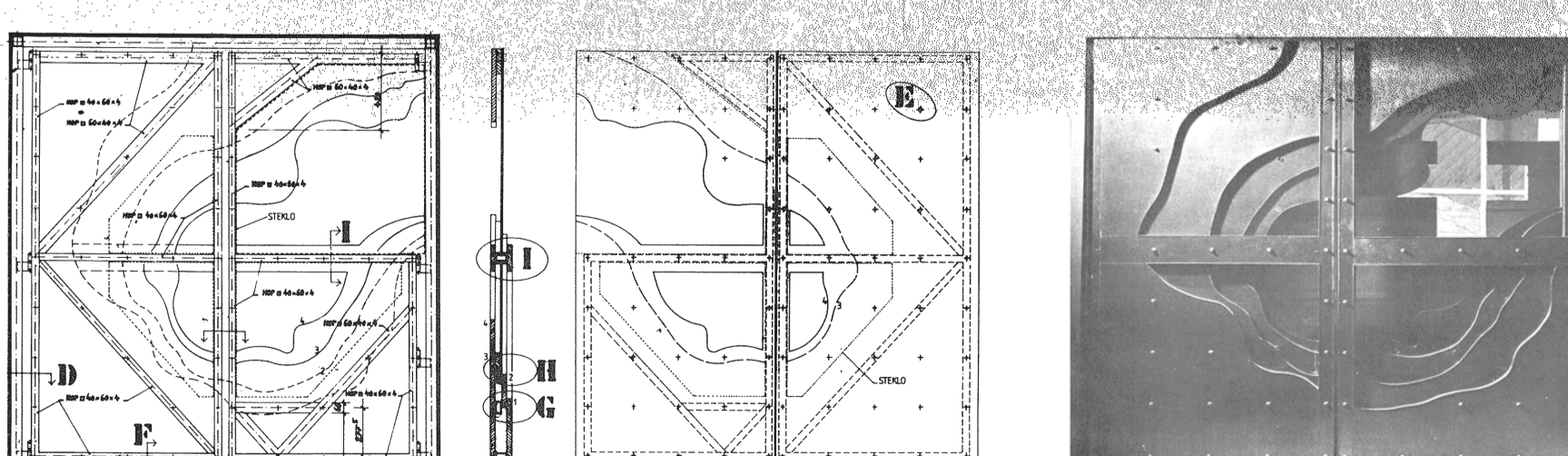
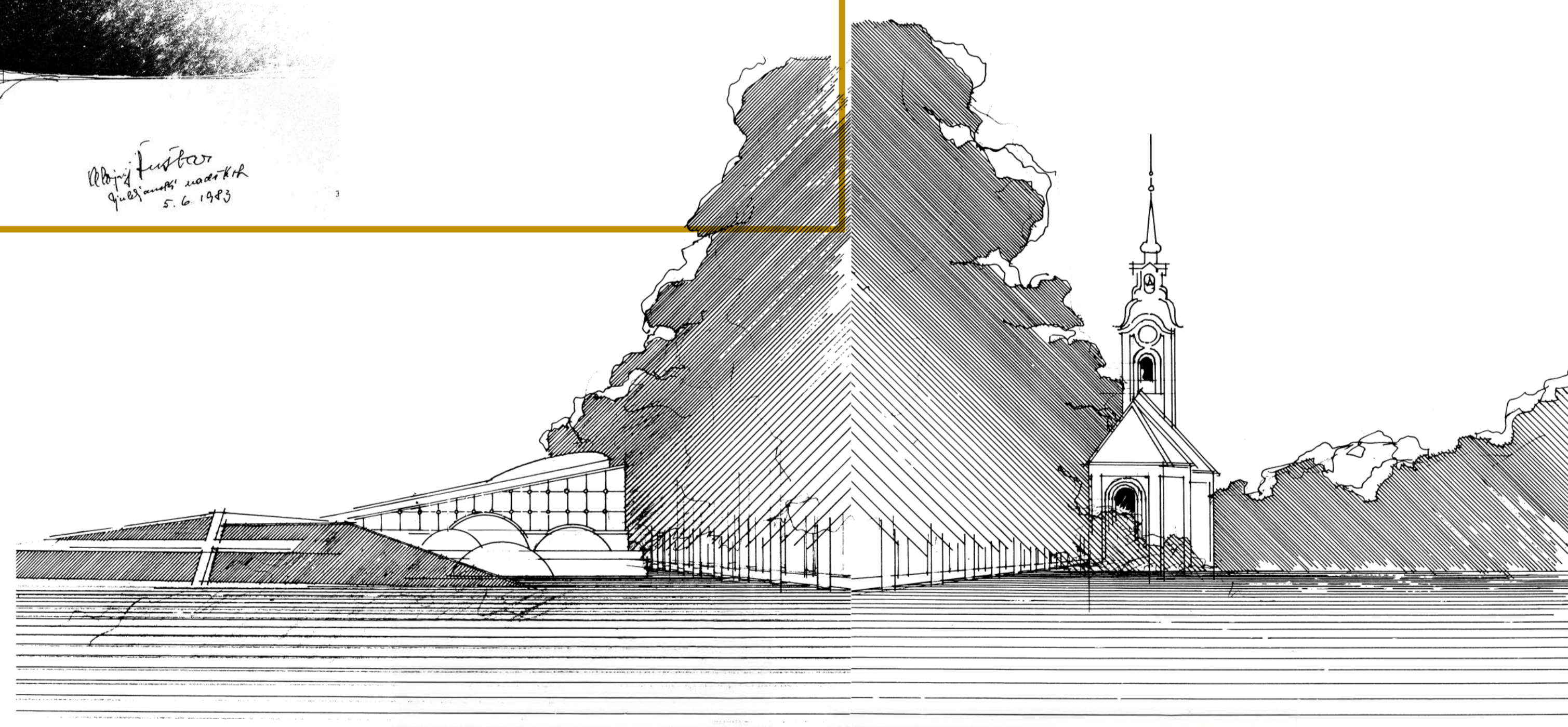
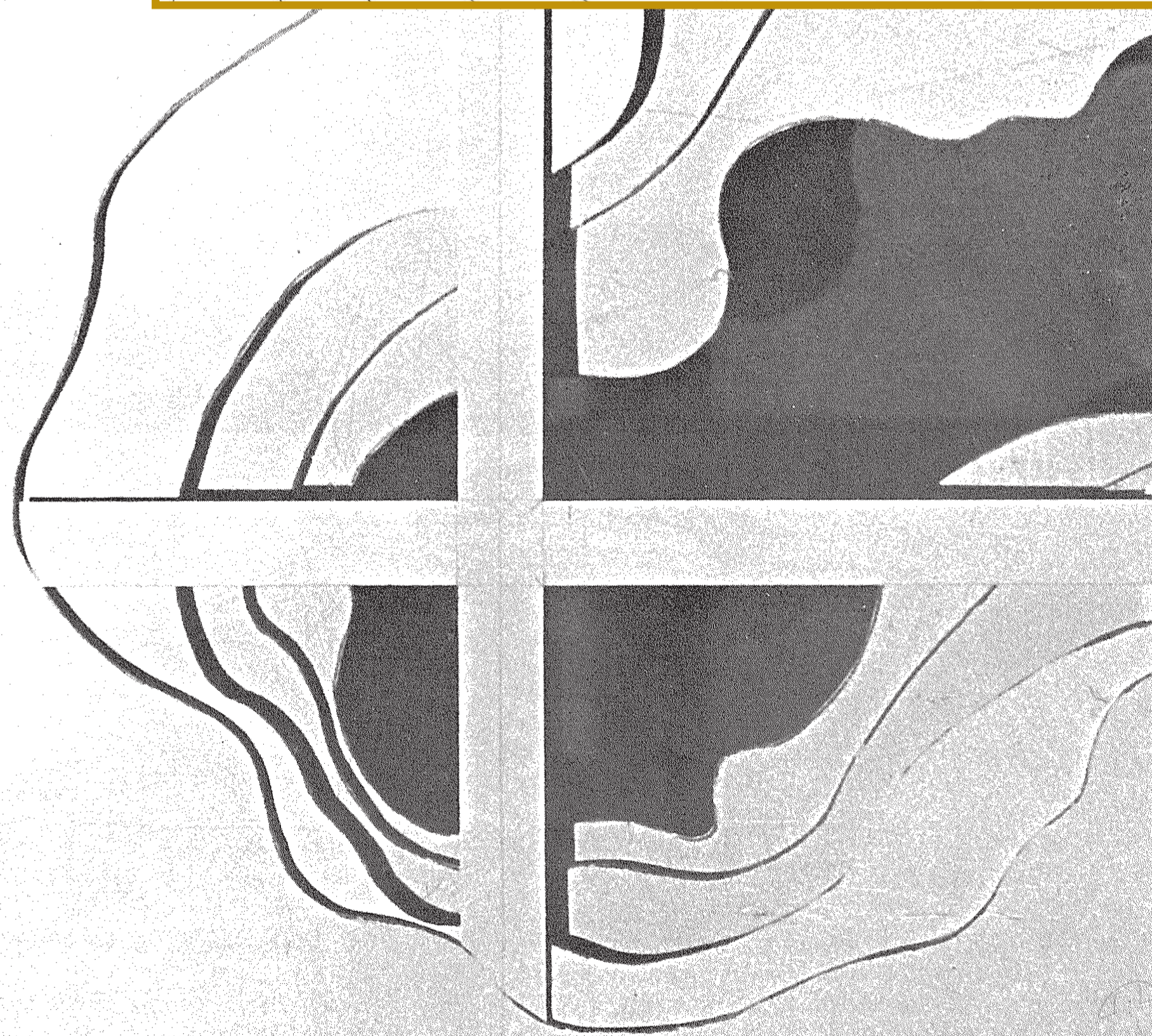
» Nikoli ne bom pozabil

TISTEGA POPOLDNEVA, KO SE POŠEVNI ŽARKI ZAHAJAJOČEGA POMLADNEGA SONCA ŽE PREBIJAJO PREKO NEKAJ MNOGO NIŽJIH STREH HIŠ OB LJUBLJANICI V MODRI SALON SCHWEIGERJEVE PALAČE. V GLINO SEM VTISKOVAL RAZNE MOŽNOSTI, KO JE NENADOMA NASTALA DVODELNA OBLIKA. LOČNI GORNJI DEL STREHE NAD PREZBITERIJEM JE VNAŠAL NA OLTAR SONCE OD POPOLDNEVA DO VEČERA. SPODNJI, TANGENTNO RAZŠIRJENI DEL PA JE OHRANJAL NEOKRKNJEN VOLUMEN AMFITEATRALNO RAZPOREJENE LADJE. BIL SEM OSUPEL: TO JE BILA REŠITEV! (...) KO SE OB USTVARJANJU MATERIALIZIRA ABSTRAKTA RAZSEŽNOST DUHOVNE IN PODZAVESTNE PREDSTAVE IN POTREBE V KONKRETNO PROSTORSKO STRUKTURO.«

»...ŠELE V TEH RISBAH SEM V RESNICI PODOŽIVEL IN POLNO DOJEL NOTRANJO IDEJO, KI SE JE NEKAKO MIMO MENE A TUDI SKOZI MENE PRELILA V PROJEKTNI OSNUTEK.«

»OB SNOVANJU, GRADNJI IN OPREMLJANJU NOVE DRAVELJSKE CERKVE SEM SPOZNAL ČISTO NOV, DRUGAČEN ODNOS NAROČNIKA, KI GA DOTLEJ NISEM NIKOLI IZKUSIL IN ZA KATEREGA SEM ŽE MISLIL, DA VEČ NE OBSTAJA. ODNOS ZAVZETEGA SOUSTVARJANJA, ZINTERESIRANEGA IN POLNEGA DIALOGA TER PRIJATELJSKE POMOČI, SO BILI ZAME NEKAJ NEVERJETNEGA, NEZASLIŠANEGA: NEKAJ, KAR ME JE NAVEZOVALO NA DAVNO MINULA STOLETJA, KO STA VELIČASTNE ARHITEKTURE DOBESEDNO SOUSTVARJALA IZBRANI, KULTIVIRANI NAROČNIK IN NJEGOV ARHITEKT.«

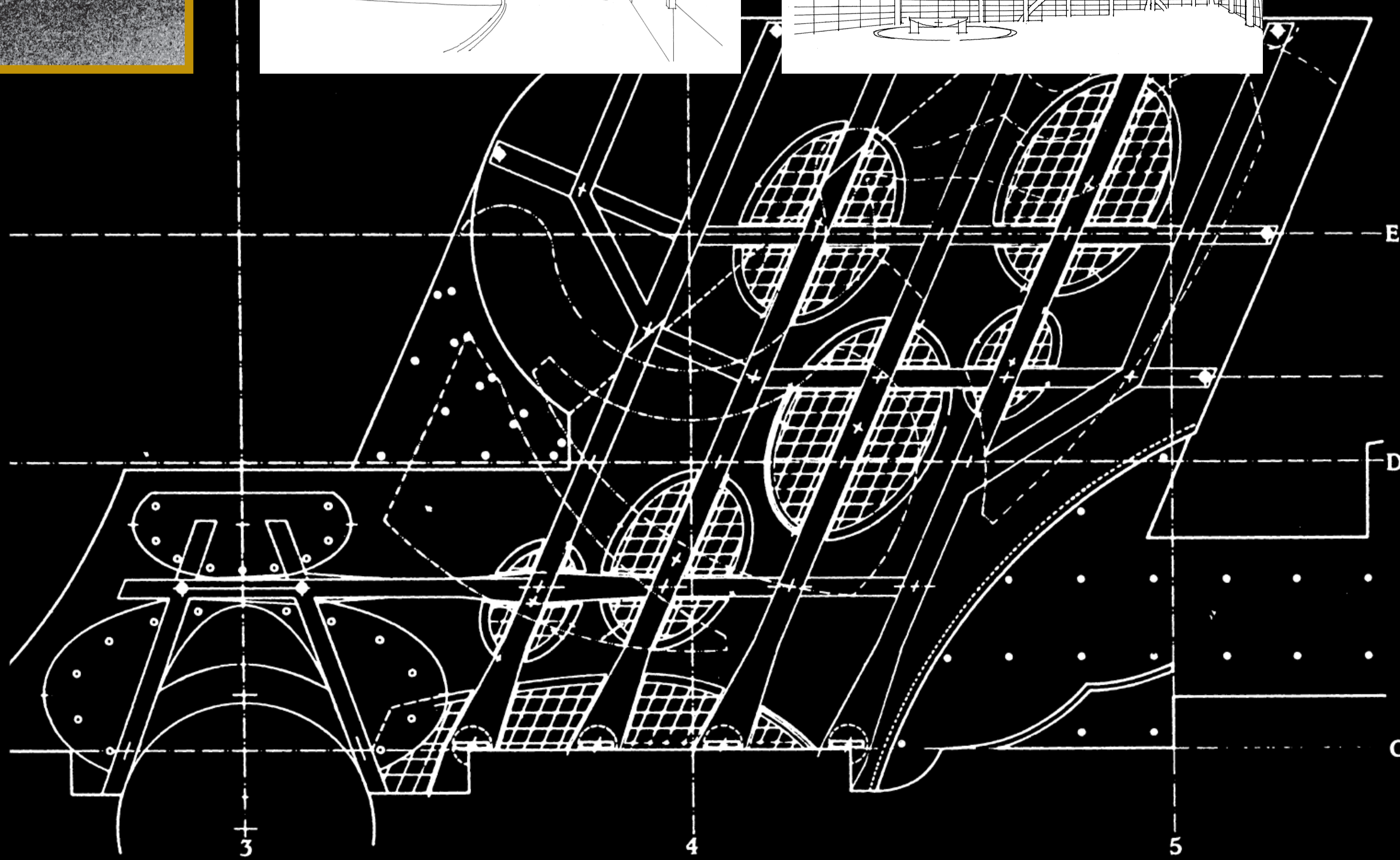
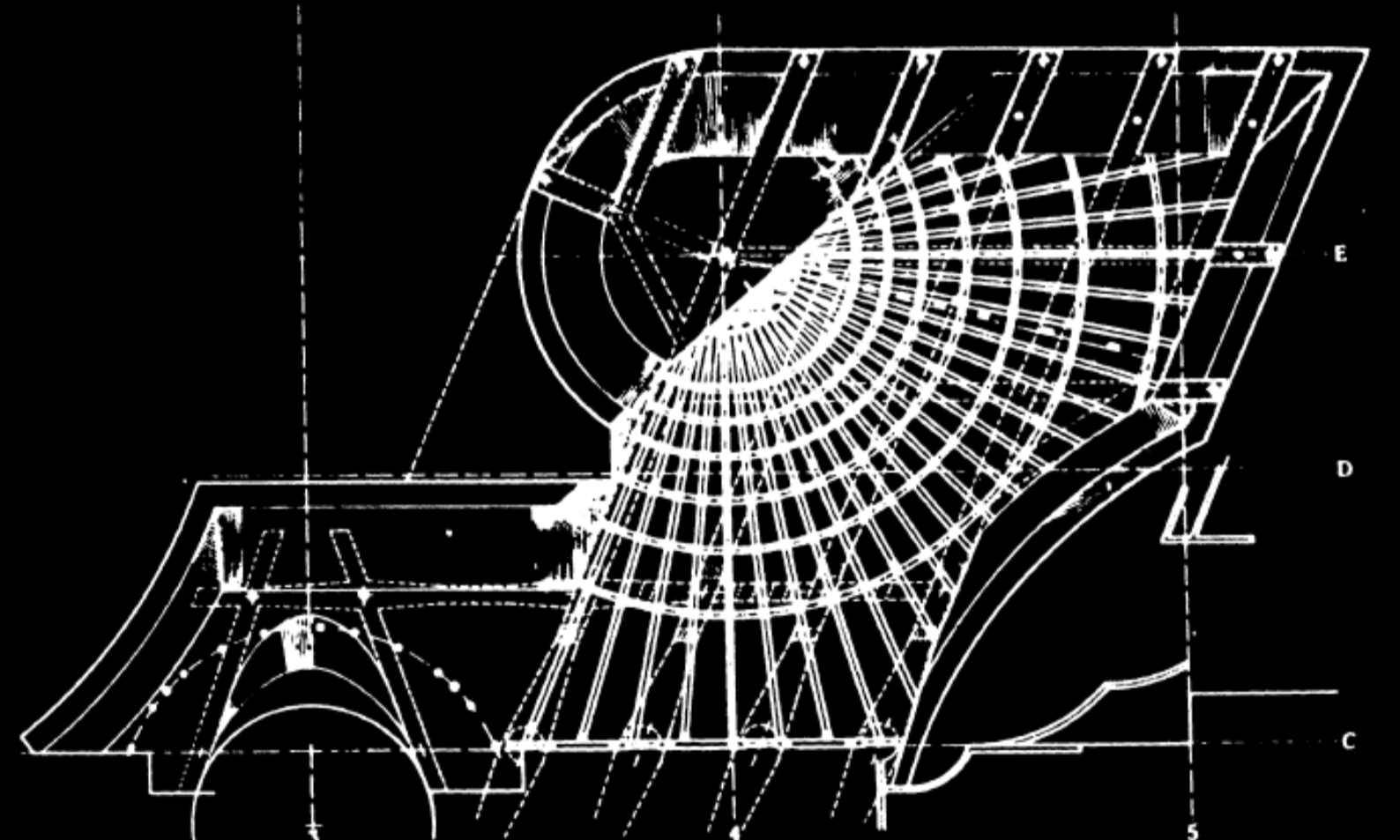
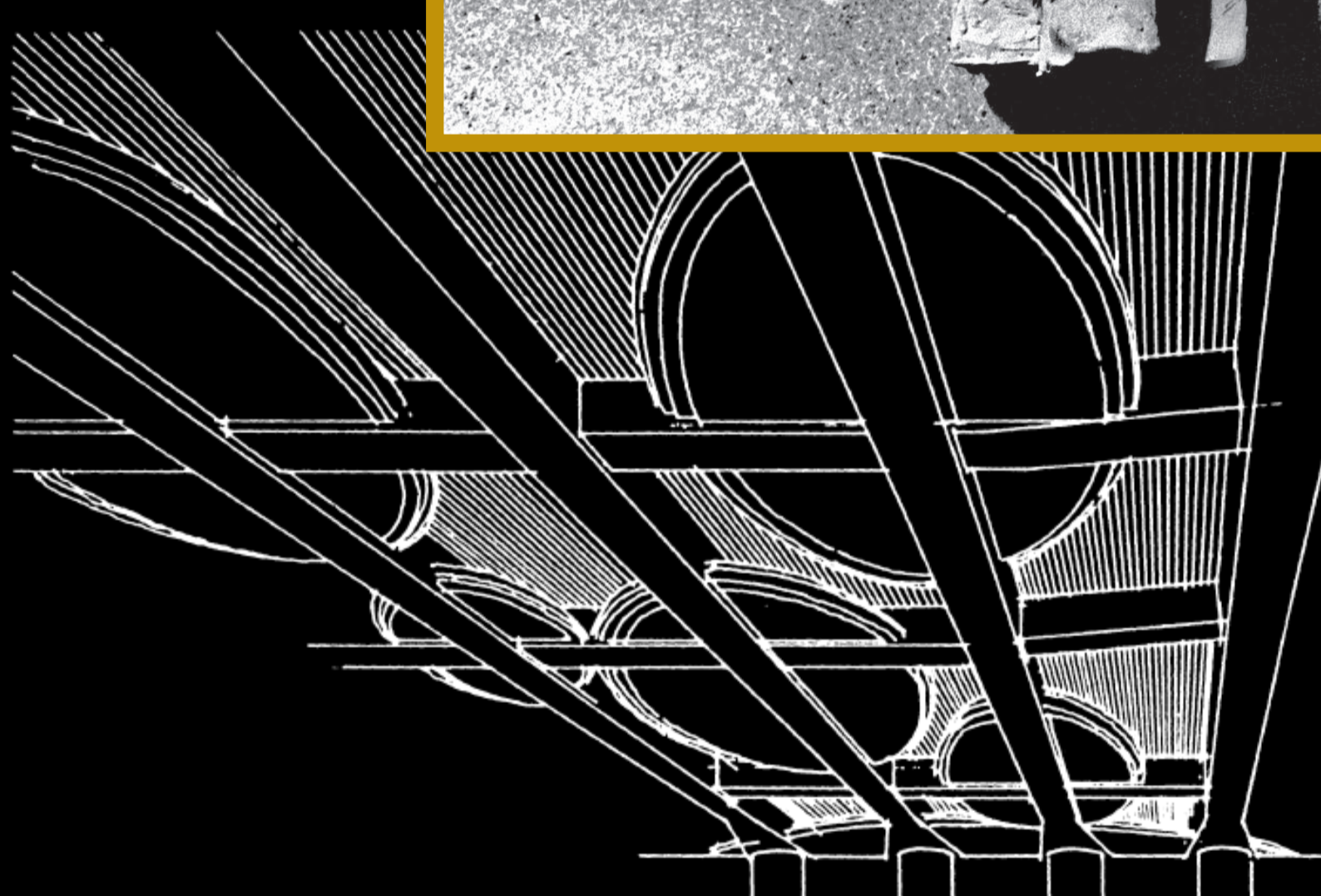
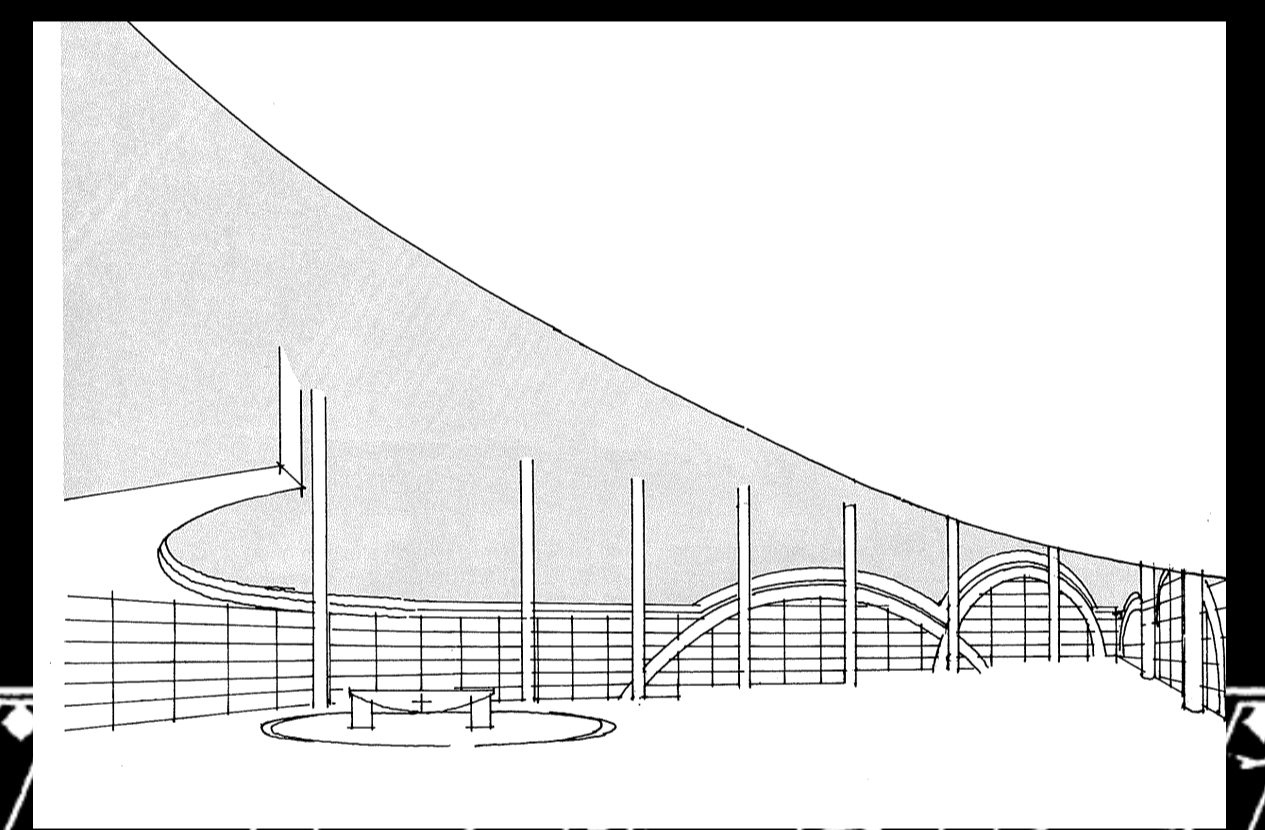
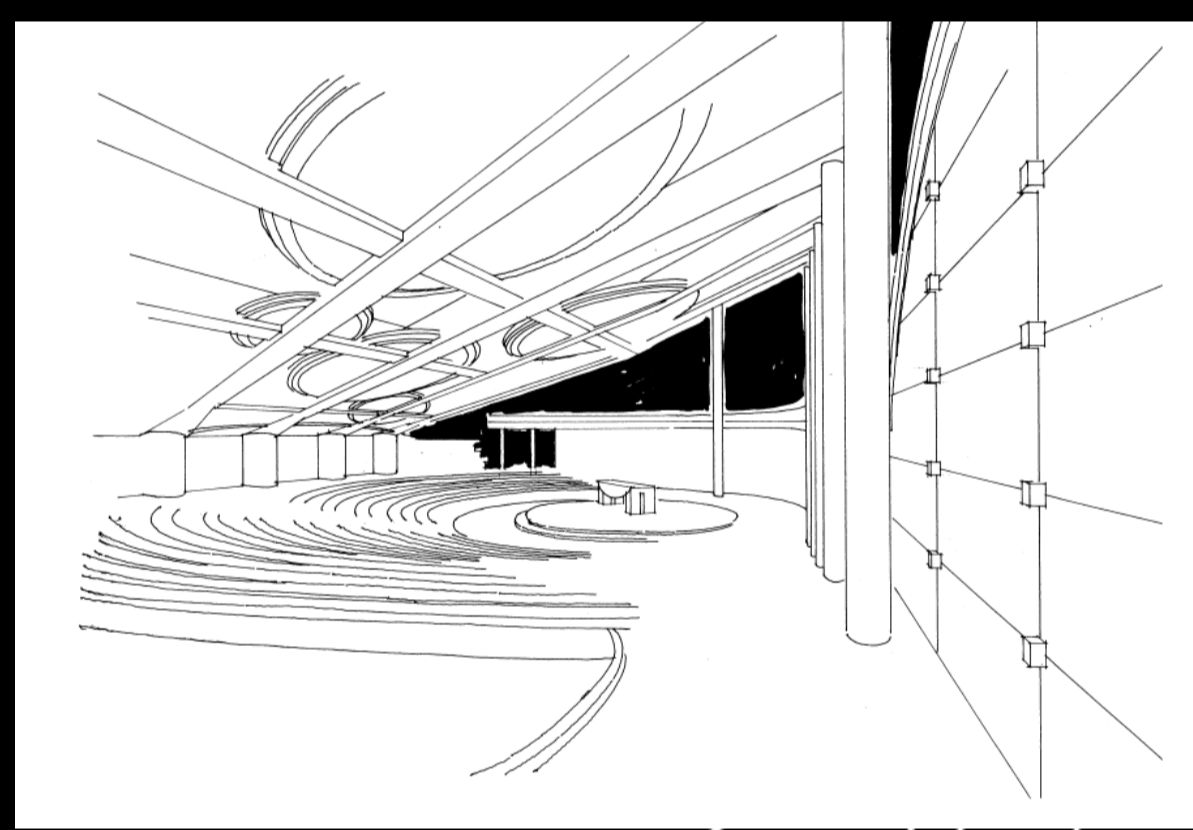
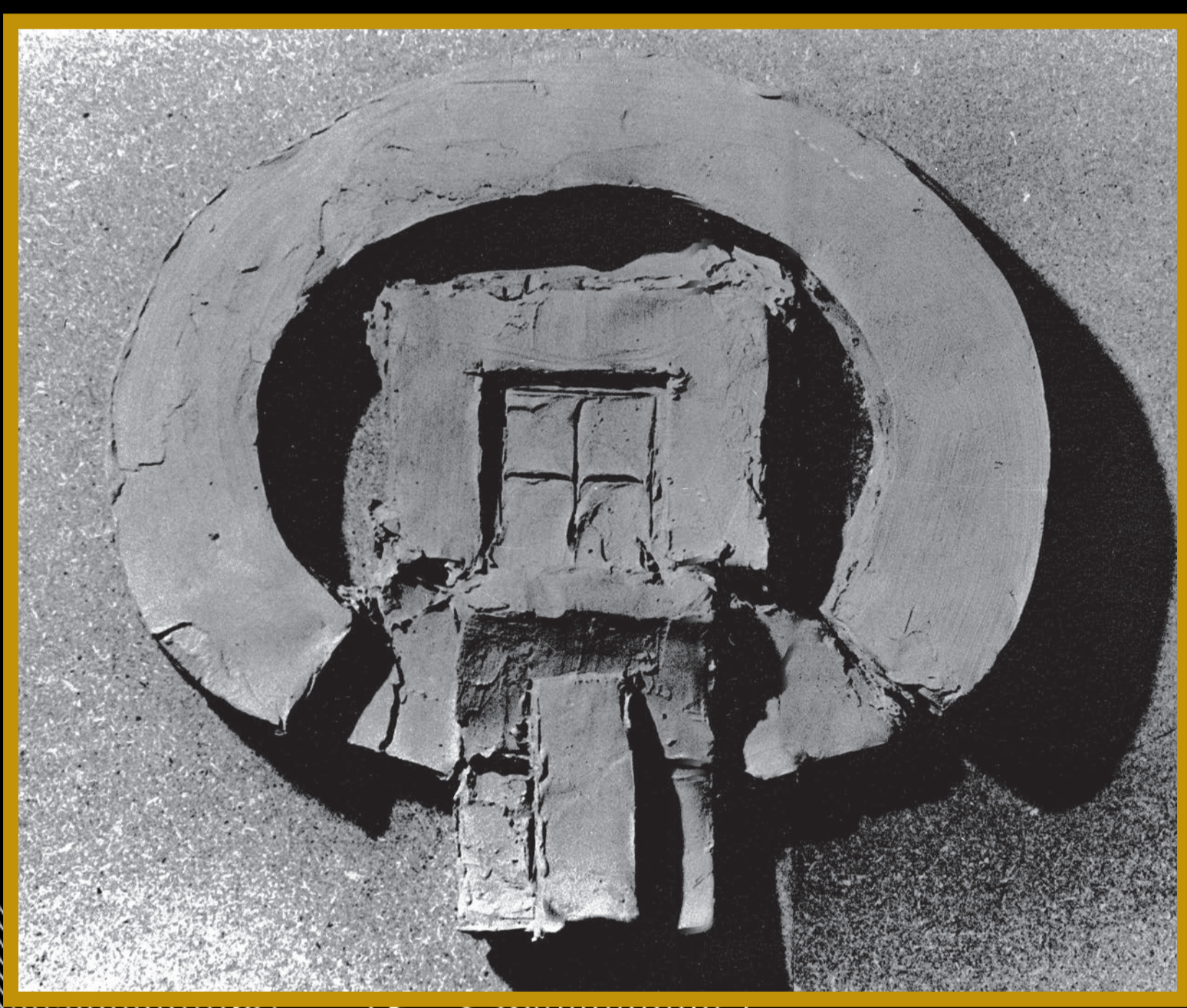

»OB DR. LOJZETU BRATINI, KI JE VODIL NAČRTOVANJE TER GRADNJO, IN KI JE ZNAL S SVOJIM FILOZOFSKIM, UMIRJENIM IN PREUDARNIM NASTOPOM V TRENUTKU UMIRITI TUDI OBČASNE SPOPADE, MI JE PRI DELU KAR NEVERJETNO POMAGAL P. SVOLJŠAK, TAKRATNI ŽUPNIK. [...] SPOMINJAM SE S PISALNIM STROJEM GOSTO POPISANIH STRANI, KI MI JIH JE Z BLAGIM, PRIJAZNIM IN VZPODBUDNIM NASMEŠKOM TIHO PRINESEL V ATELJE V SKRBI, DA BI MI POSEBEJ POMEMBEN DEL OPREME, RECIMO OLTARNO MIZO, ... ČIM BOLJ PRIBLIŽAL.«

»In to
čudovito
draveljsko
občestvo.

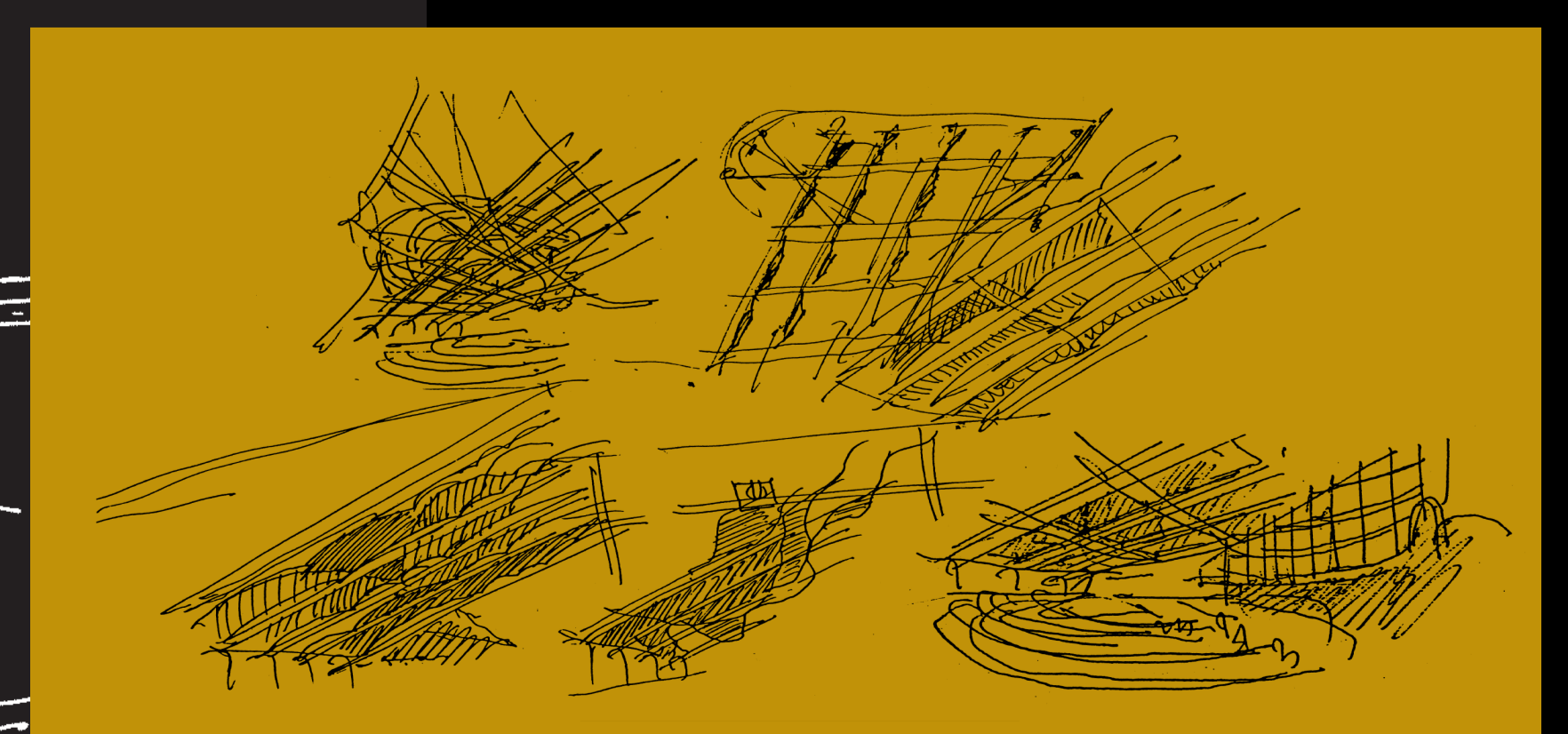
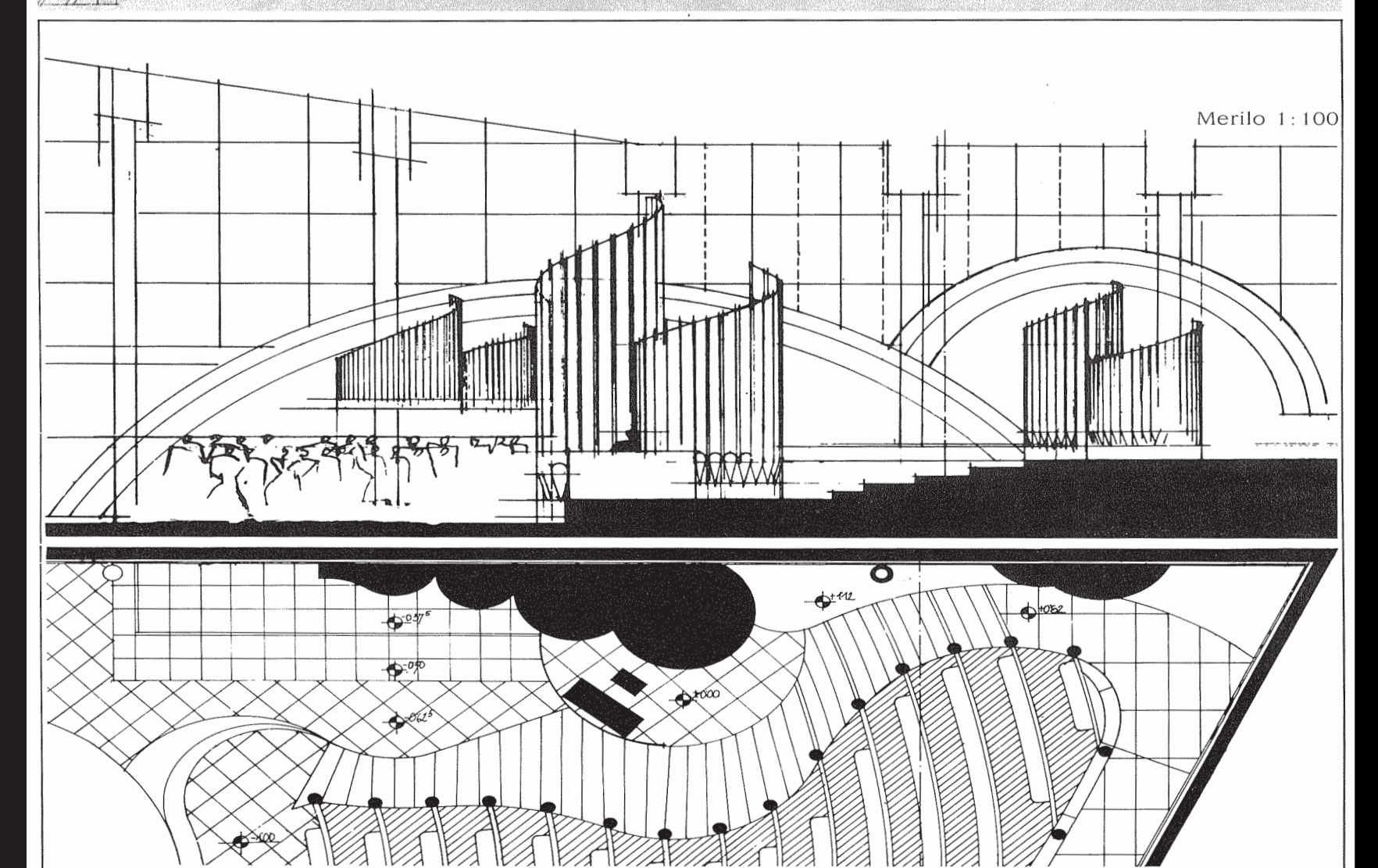
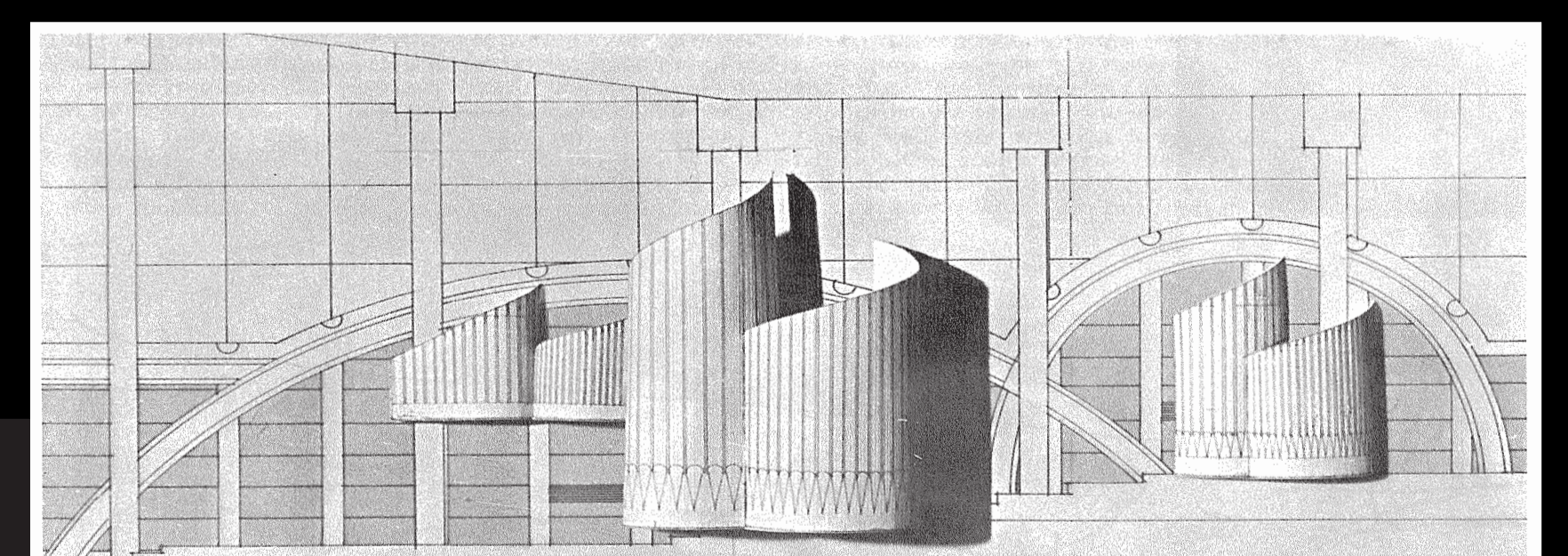

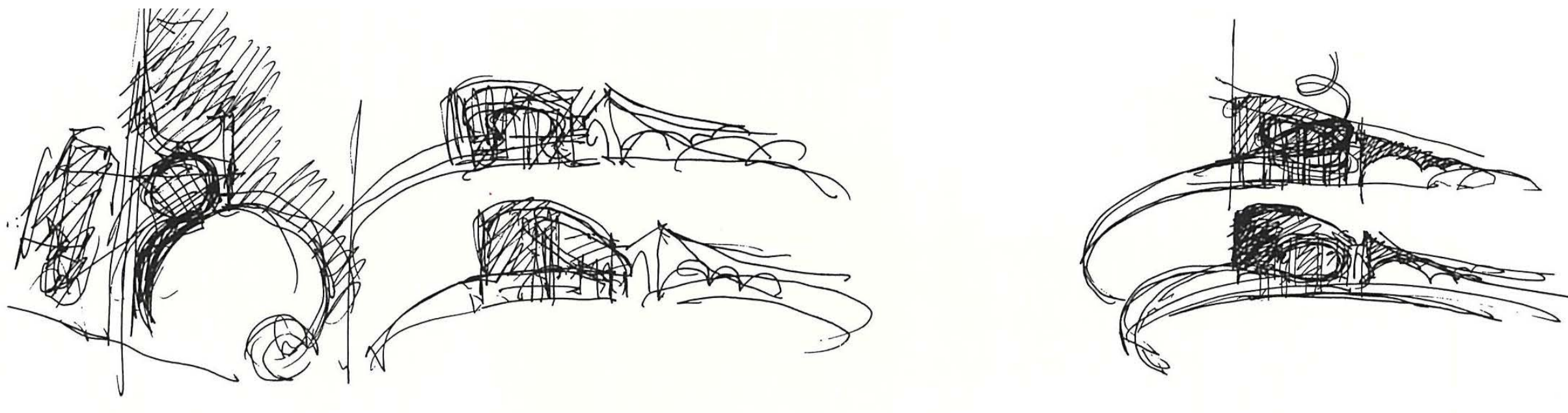
KOLIKOKRAT SO MI ZNANI ALI NEZNANI SPREGOVORILI VZPODBUDNO, PRIJAZNO BESEDO, MI STISNILI ROKO V PRIZNANJE IN ZAHVALO ALI PA SEM BIL POČAŠČEN Z DROBNIM, MORDA SRAMEŽLJIVIM NASMEHOM, KI MI JE VEDNO POMENIL VEČ OD ŠE TAKO NAKLONJENIH TRAKTATOV ARHITEKTURNIH KRITIKOV.«

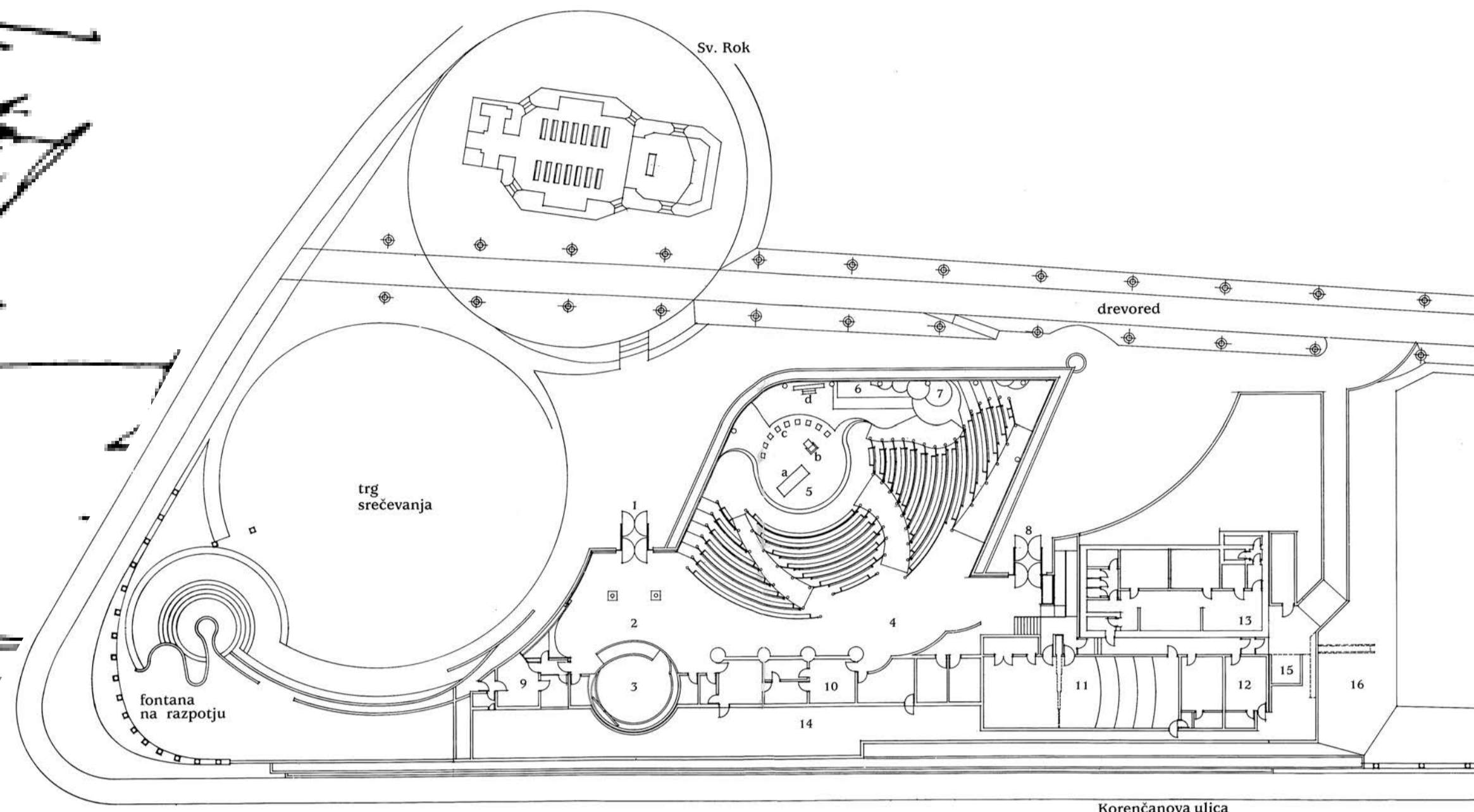
Merilo 1:200
10 m

»A TUDI V NAJVEČJO SREČO, NAJBOLJ POLNO VESELJE KANE KAPLJA GRENKOBE. NESKONČNO SEM SI NAMREČ ŽELEL, DA BI NOVO STAVBO POKAZAL OČETU, A JE NI DOČAKAL. [...] ZDELO SE MI JE, DA BO CERKEV V DRAVLJAH KONČNO DOVOLJ DOBRA, DA GA BOM PELJAL TJA.«

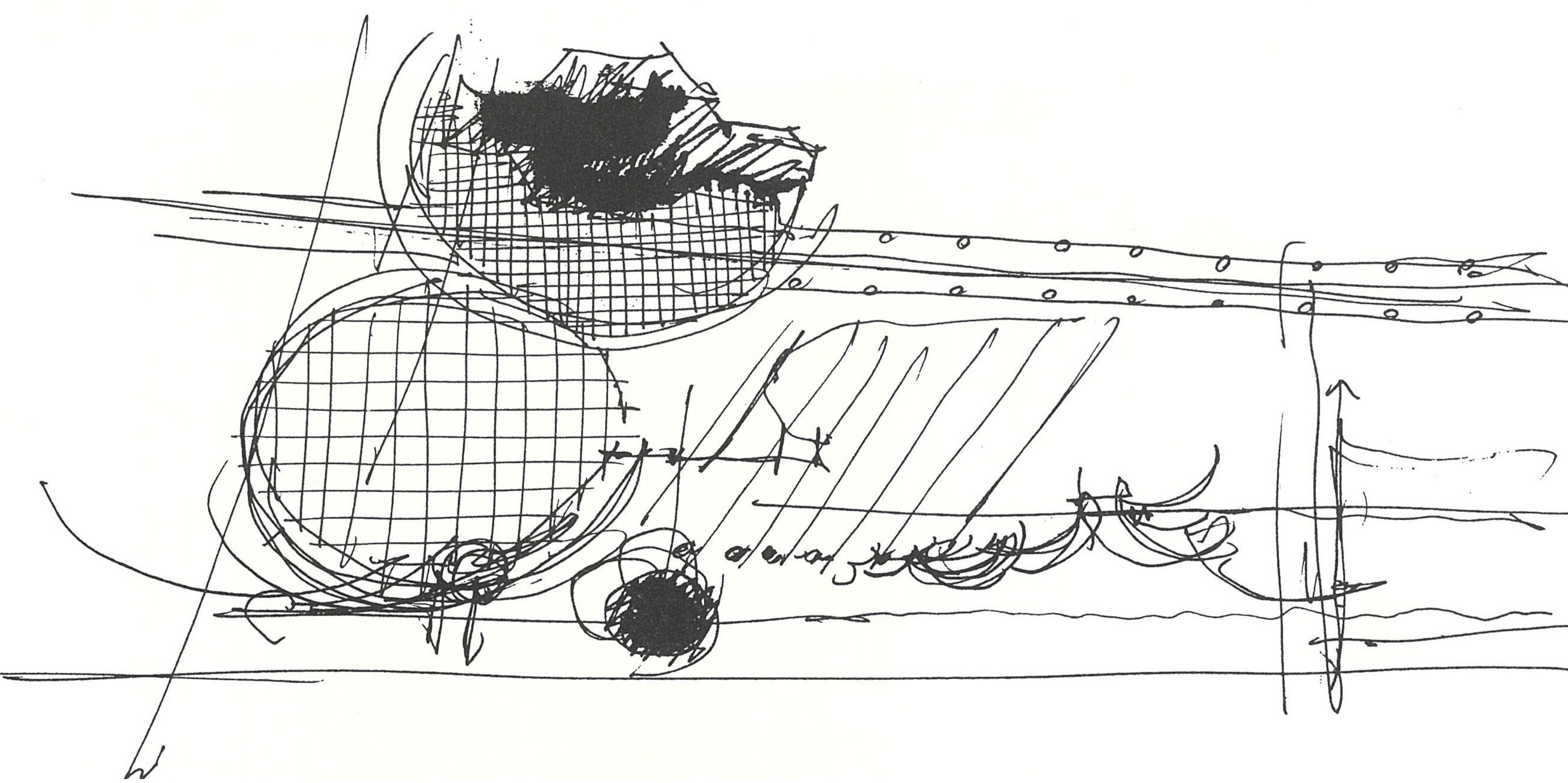
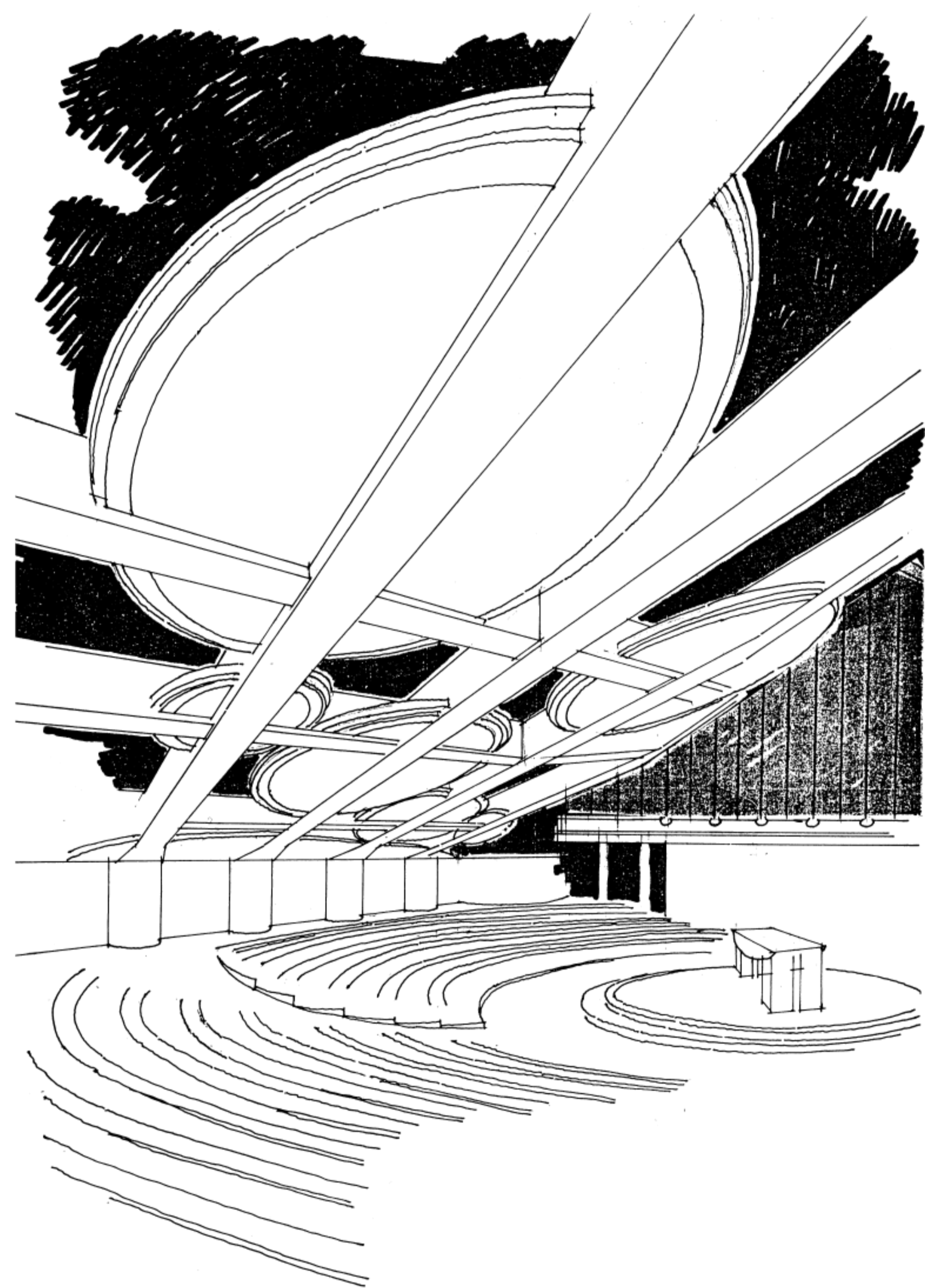

»OBOD TRGA, KI GA NA JUŽNI STRANI OB GLAVNI CESTI OBDAJA ZLEKNJENA LOČNA FASADA, PODALJŠEK CERKVE, NA ZAHODNI STRANICI, OB VODNIKOVI ULICI, PA OZELENJENE TERASASTE KASKADE, JE ZAMIŠLJEN KOT LOČNICA OD HRUPA VSAKDANJOSTI IN OBODNIH CEST, PA TUDI KOT PARKOVNI PASPARTU, V KATEREGA JE VLOŽEN TRG KOT IZBRANI PROSTOR, KOT ŽARIŠČE IN OBREDNA POSODA, V KATERO SE ZLIVAJO BLIŽNJA STARA IN NOVA CERKEV TER LIPOV DREVORED.«

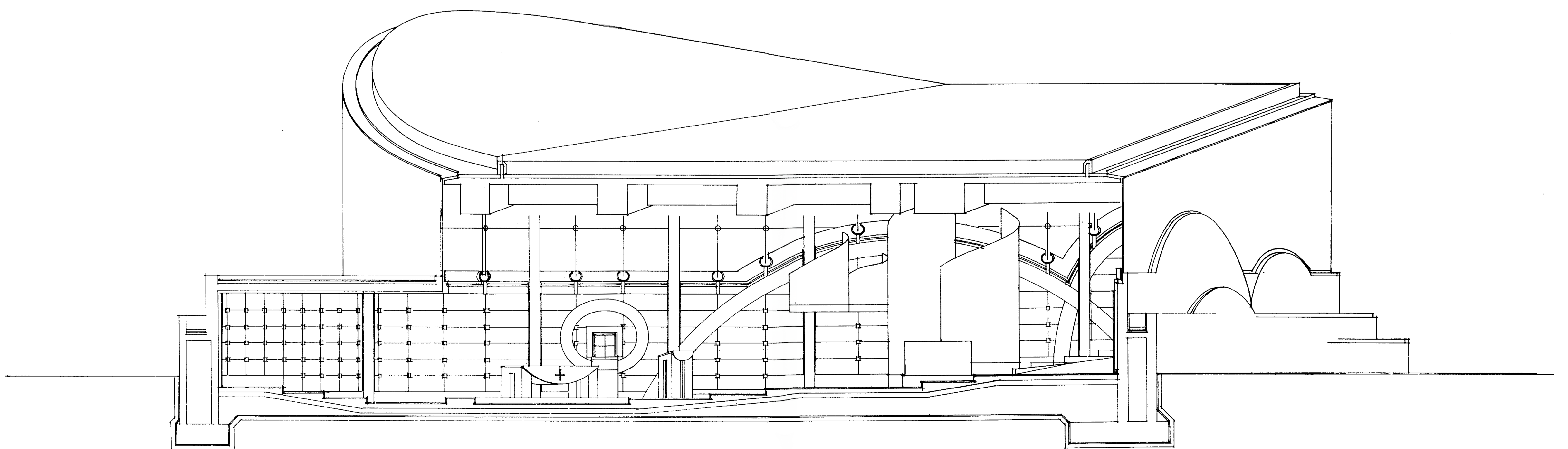

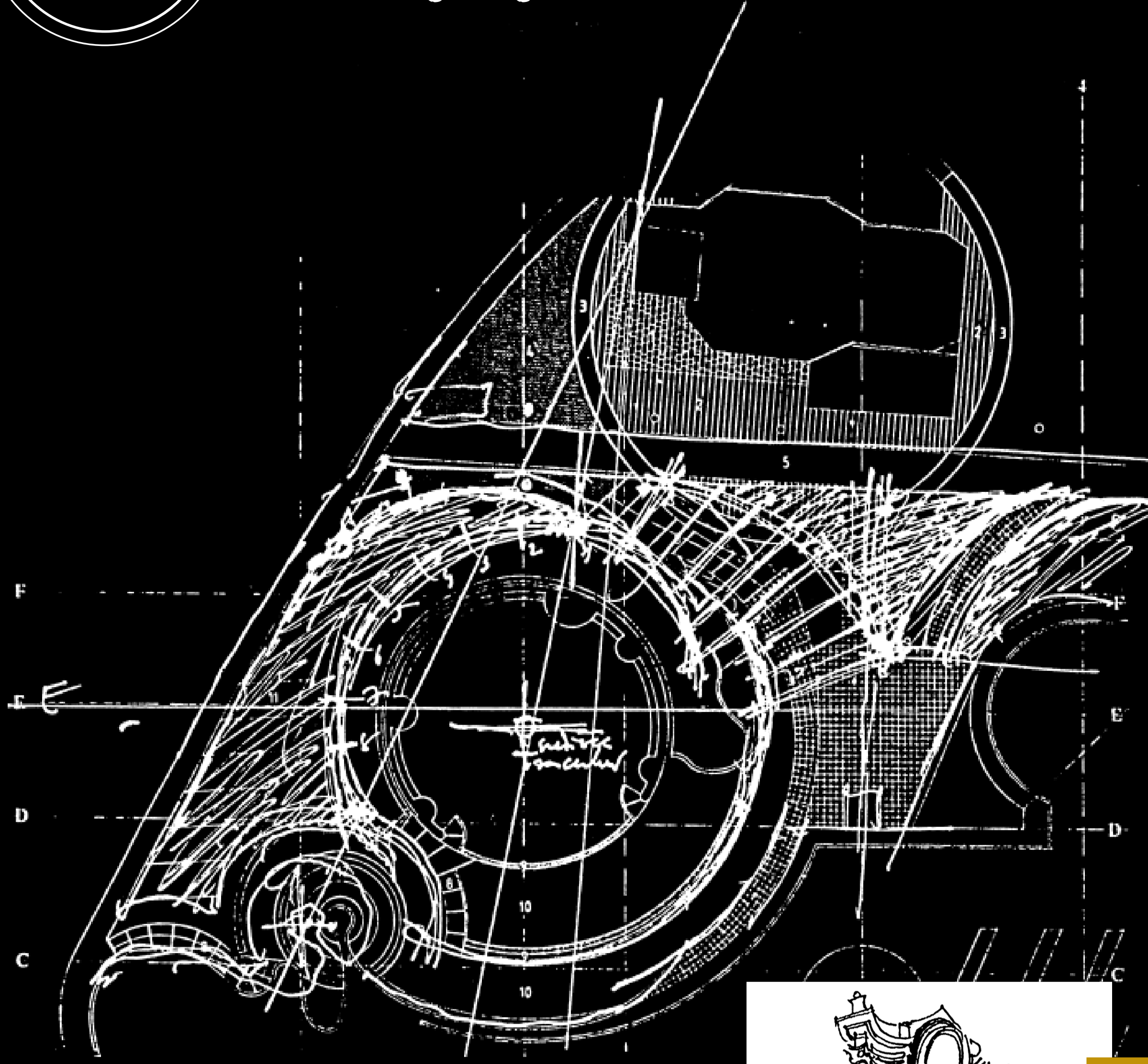
» Za ustvarjalca dimenzija časa nima pomena;

ZANJ JE POMEMBNO LE DOSEZANJE IN MORDA PRESEGANJE TISTEGA, KAR SI JE ZASTAVIL TAKO NA UMETNOSTNEM POLJU KOT NA NAJŠIRŠEM SVETOVNONAZORSKEM HORIZONTU. TO JE ZAVEZA, KI SO JI VSI POMEMBNEJŠI USTVARJALCI SLEDILI DO ZADNJEGA DIHA. V ARHITEKTURI IN V MENI JE TO PREDVSEM DOSEZANJE ABSTRAKTNEGA IN DUHOVNEGA, KI OBVLADUJETA SNOVNOST TER JO USMERJATA V POMENSKO IN SUBTILNO SPOROČILNOST; V UŽITEK PROSTORA IN POLNEGA DOŽIVETJA ARHITEKTURE TER VSEH NJENIH POMENOV IN SPOROČIL NA NAČIN, KI JE NATAČNO TAK KOT OB NJENEM ROJSTVU. TAKRAT TOREJ, KO JE BILA MED VSEMI UMETNOSTMI PRAV ARHITEKTURI DANA VLOGA TRAJNEGA IN NAJBOLJ ISKRENEGA SPOROČILA O ČASU IN DRUŽBI, KI STA JO URESNIČILA.«

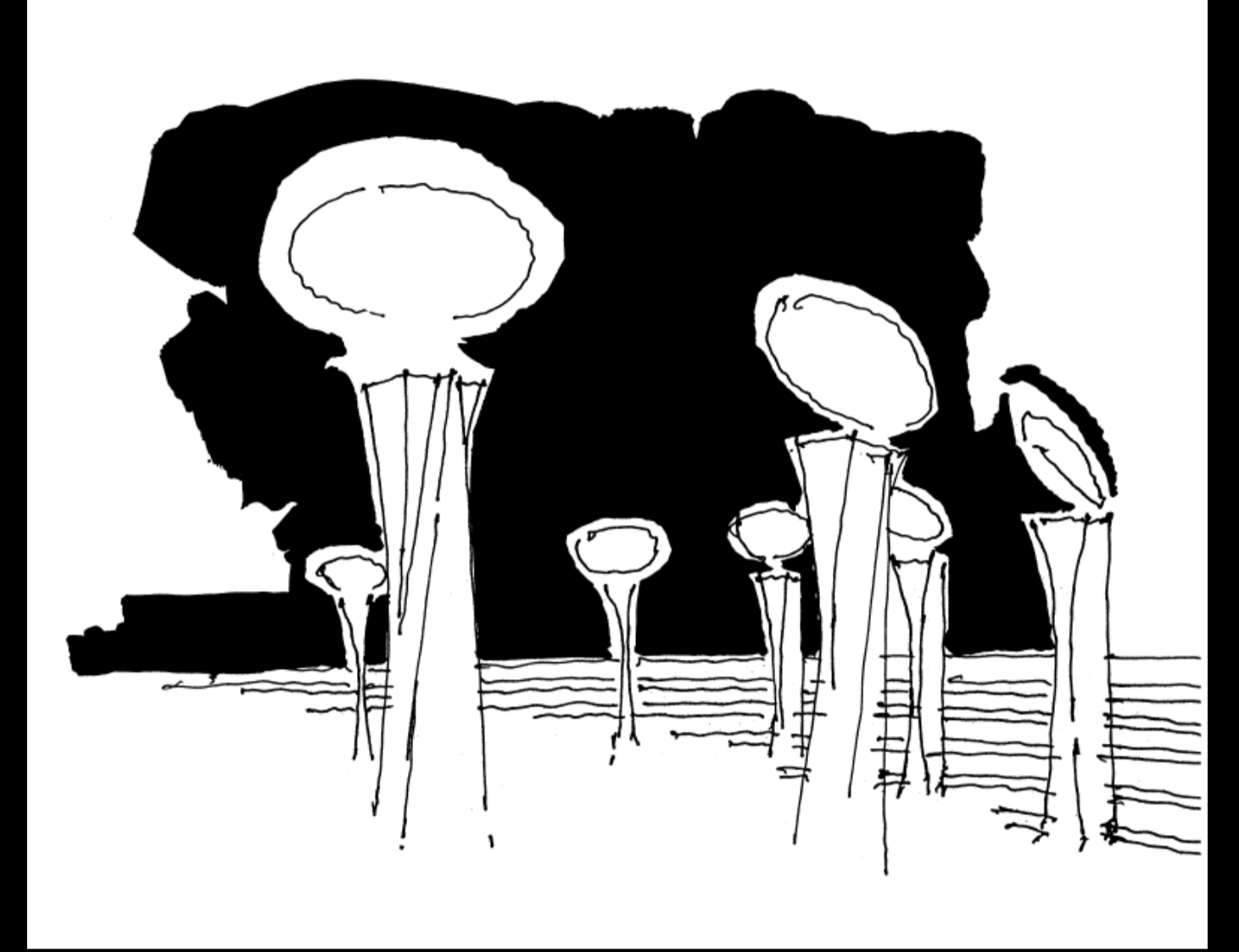
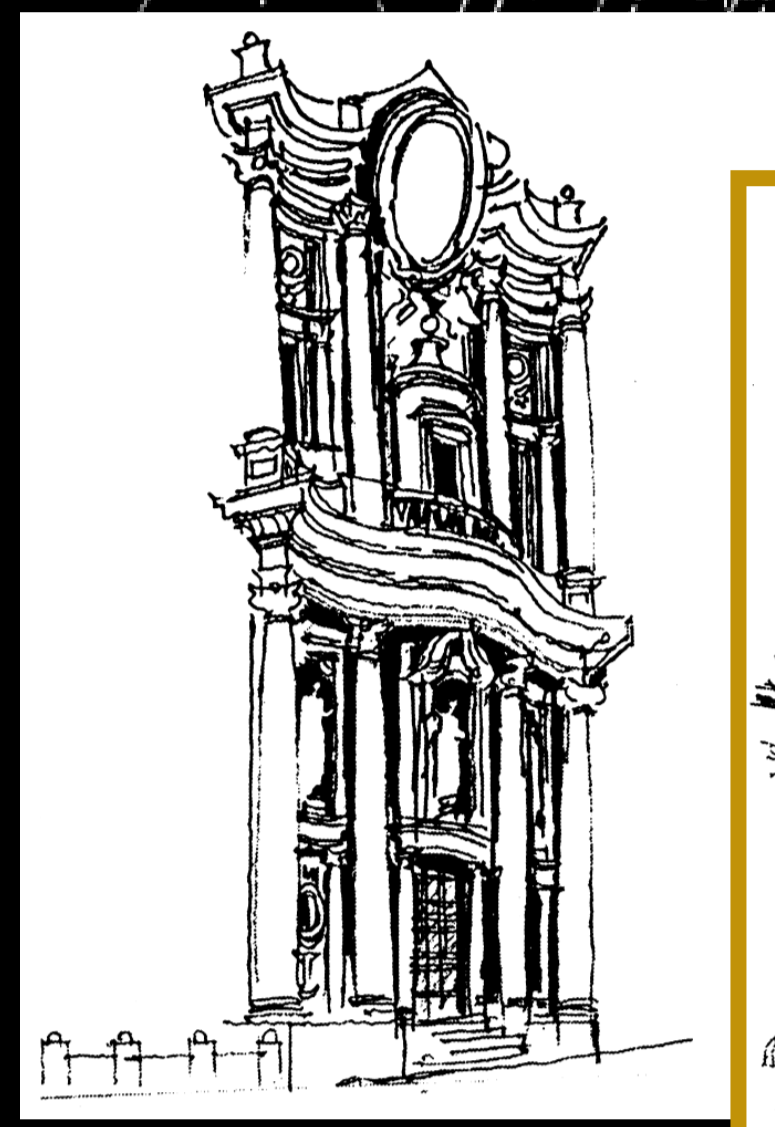

GLAVNA OS, DREVORED LIP, KI VEŽE SVET ŽIVIH S SVETOM MRTVIH, IN OBE CERKVI, KI TO ZA VERUJOČEGA IN NEVERUJOČEGA NAJBOLJ USODNO POT UVAJATA. TO JE OSNOVNI OKVIR. IN KOT SO V TELESU V VELIKIH, GLAVNIH ŽILAH TUDI MANJŠE ŽILE, TUDI PROSTOR DOGRAJUJEJO, DOPOLNJUJEJO SEKUNDARNI MOTIVI, KI ZAGOTAVLJAJO DOBRO POMENSKO IN KOMUNIKACIJSKO PREKRVAVITEV. TAKŠEN MOTIV JE LAHKO TRG, OD NEKDAJ NELOČLJIV DEL URBANE KULTURE, KI JE ZUNANJA DNEVNA SOBA TEGA MESTNEGA PREDELA. TRG POVEZUJE SESTAVNE DELE TEGA DRAGOCENEGA OBMOČJA NAVZNOTER TER CELOTNI 'AREAL' IN MESTO NAVZVEN. ŠE POSEBEJ POMEMBNA JE VLOGA TRGA V POVEZAVI OBEH CERKVA, DREVOREDA IN OBEH GLAVNIH OBODNIH PROMETNIC. JE TOREJ ŽARIŠČE, FOKUS, KI V PROSTORU VZPOSTAVLJA MEDSEBOJNE DUHOVNE, SIMBOLNE, PROSTORSKE, ARHITEKTURNE IN KOMUNIKACIJSKE ODNOSI, ISTOČASNO PA JE PROSTOR SREČANJ TER SPONTANIH IN ORGANIZIRANIH DOGODKOV.«

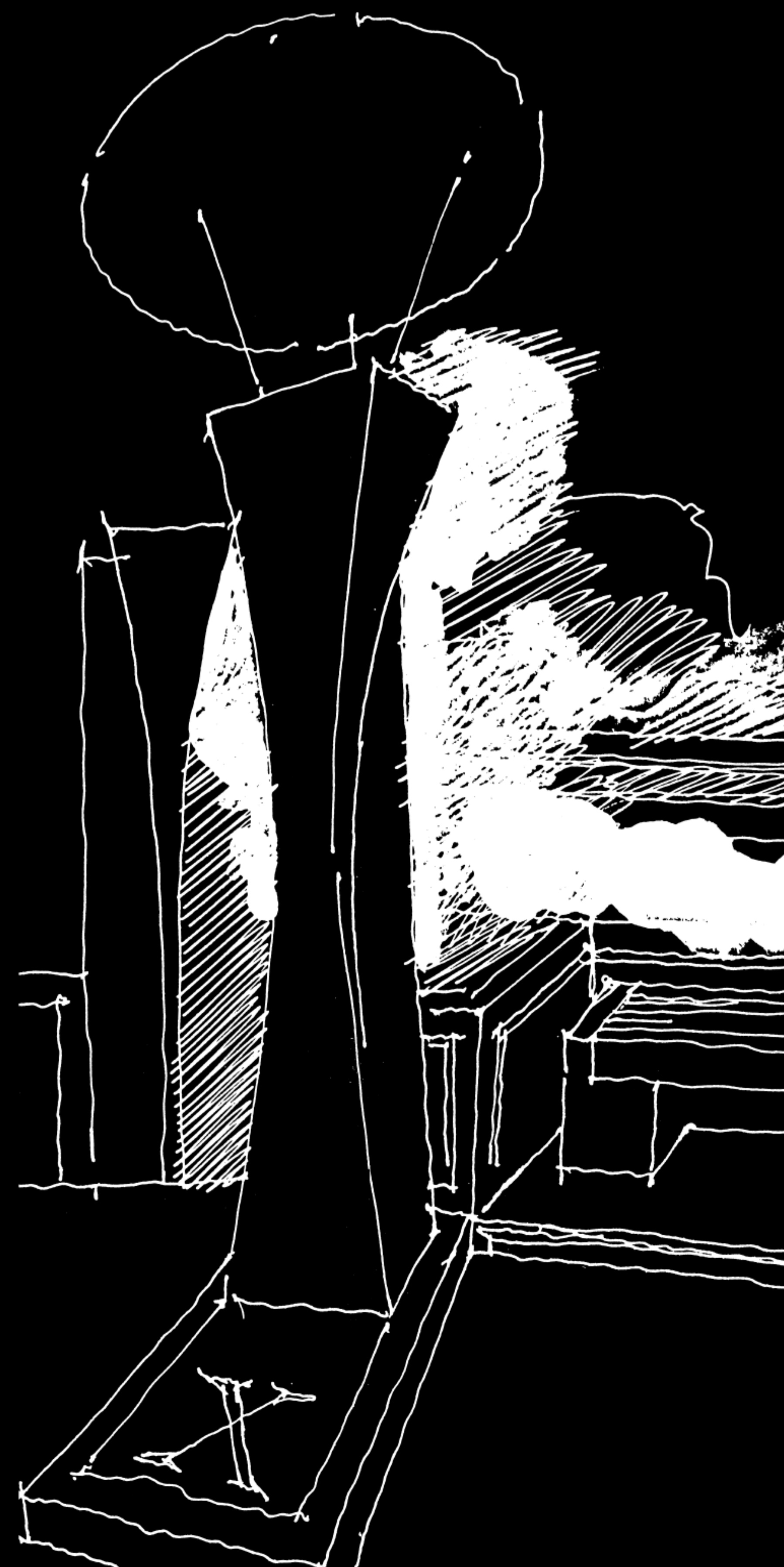
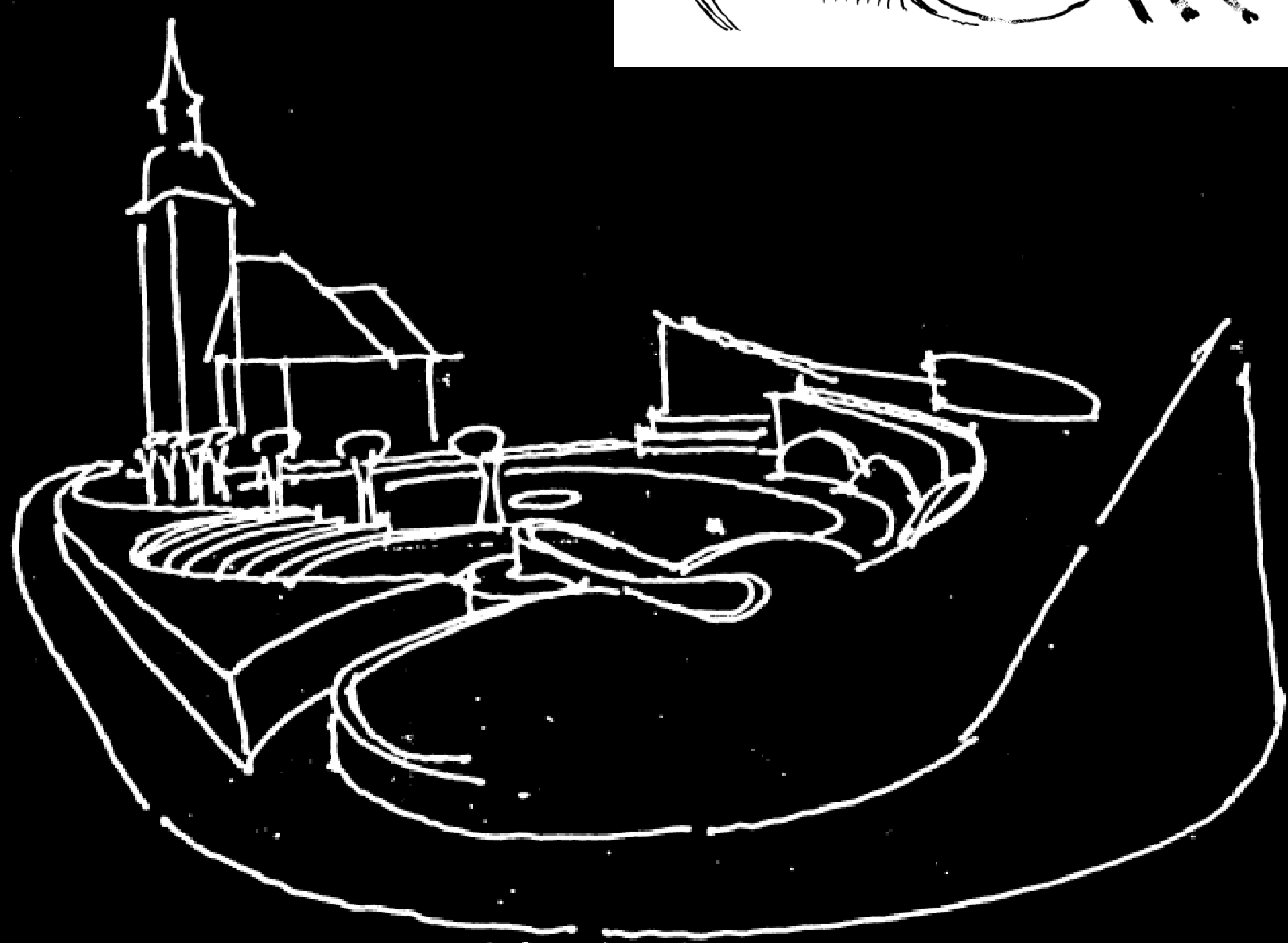
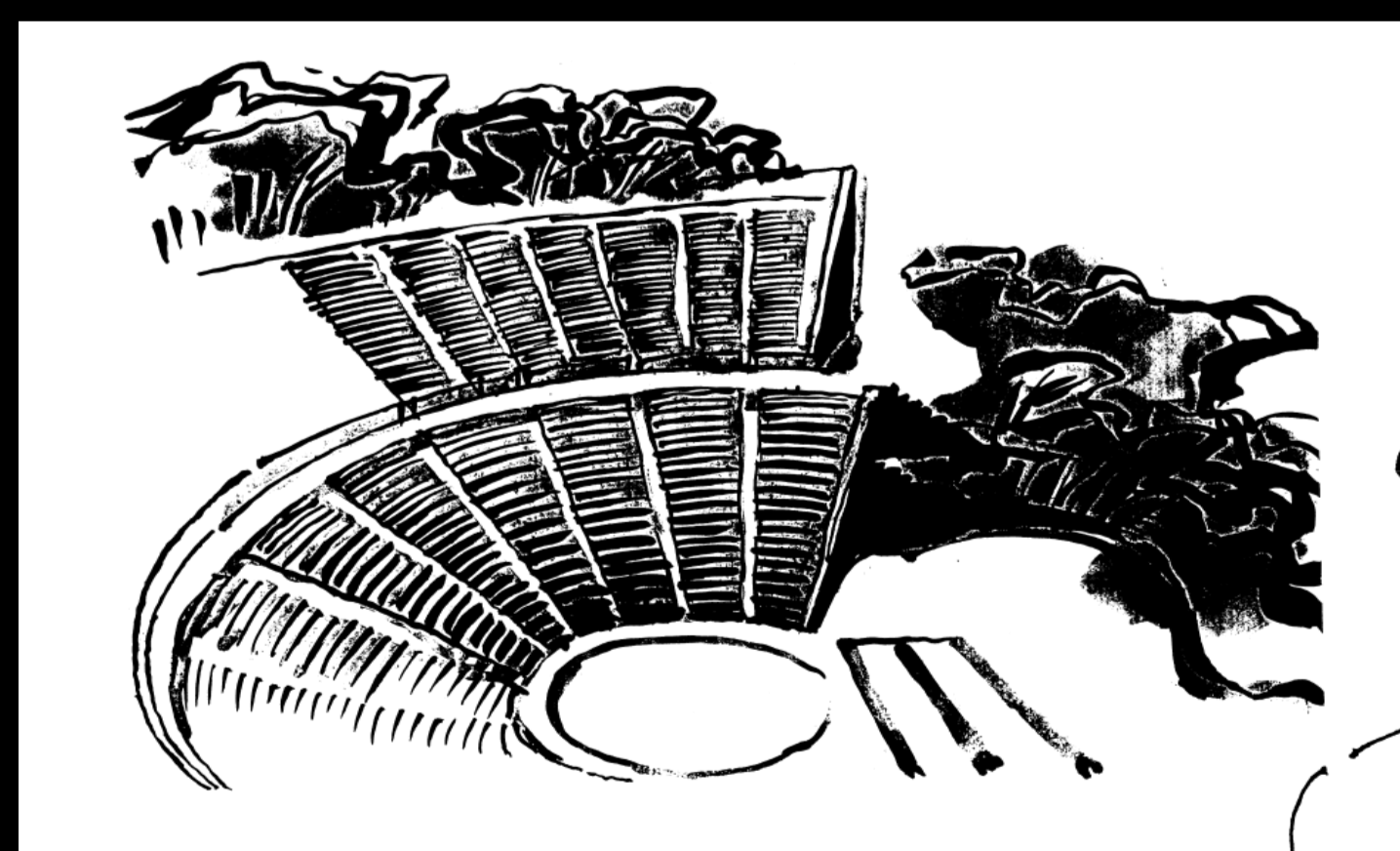
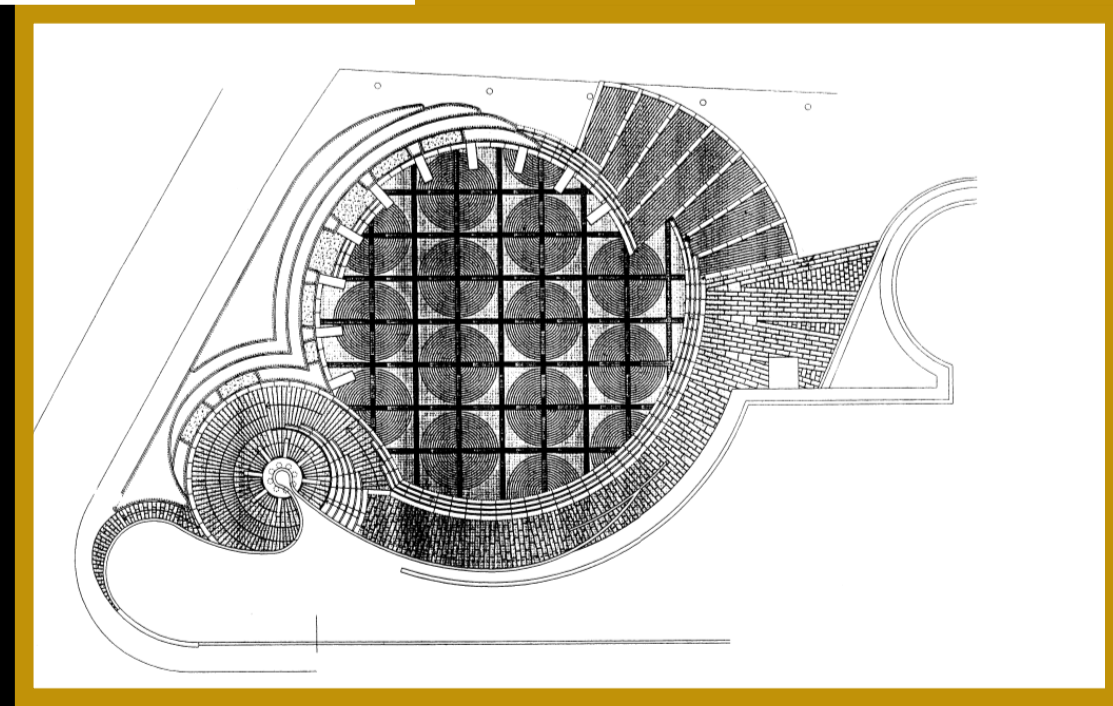
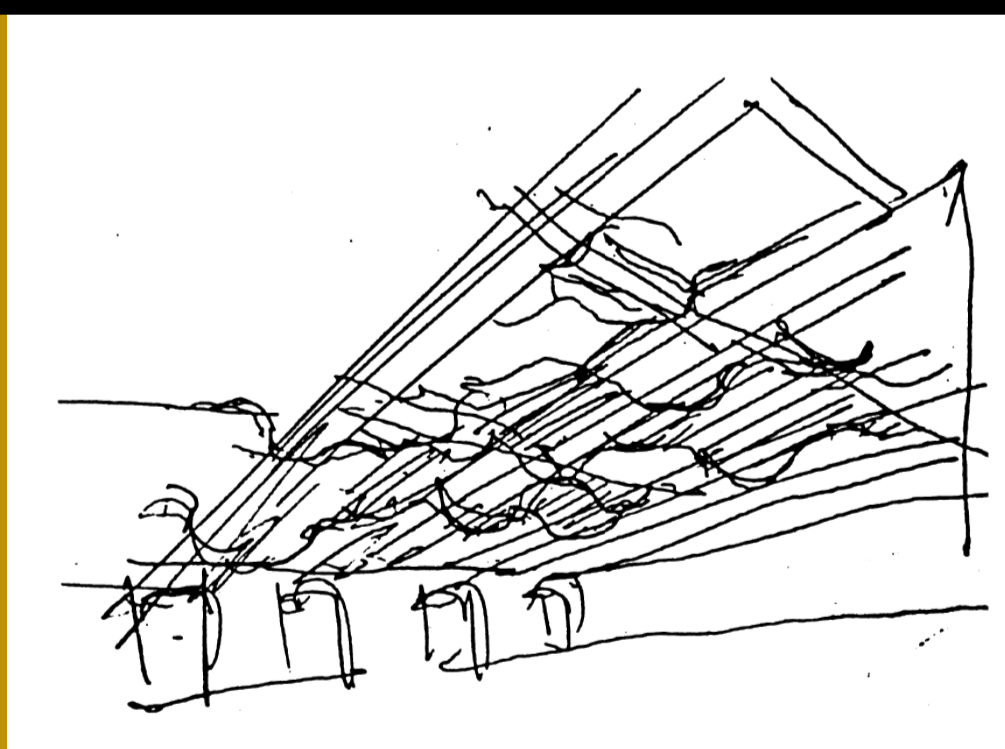
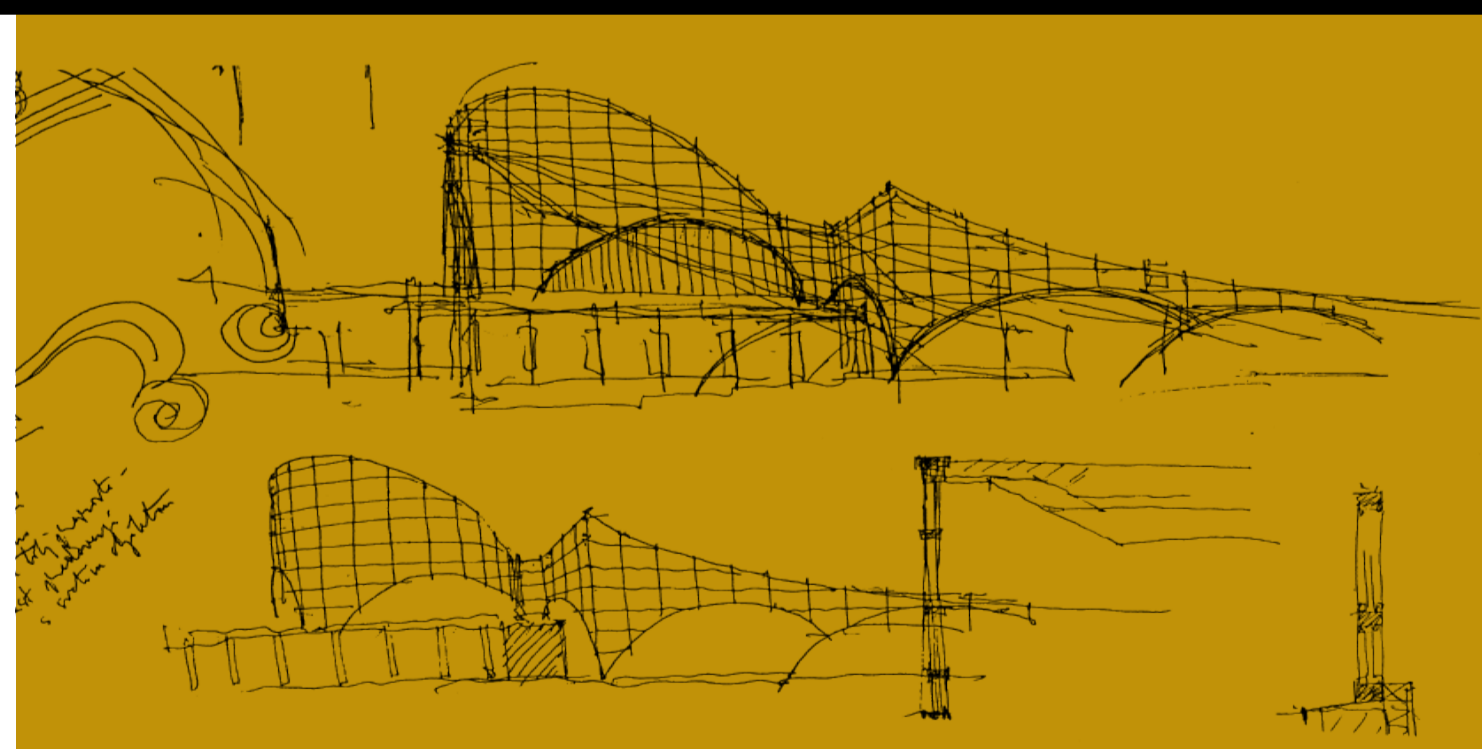
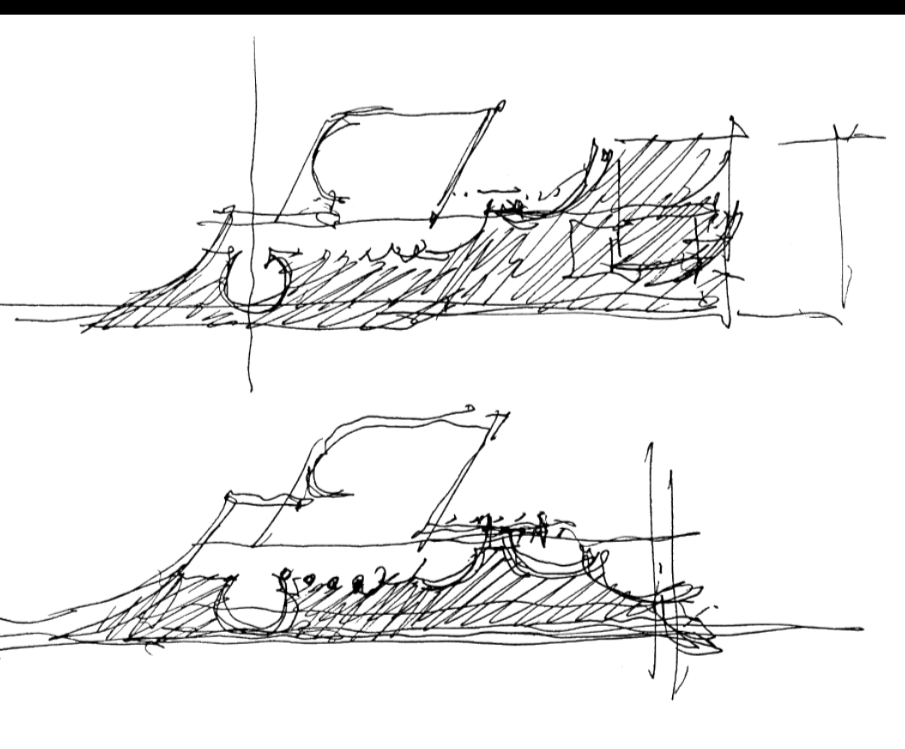

»ČE BI IMEL DANES PRED ENAKIM IZZIVOM SREČO, BI BILO VSE TAKO, KOT JE ZAMIŠLJENO IN NAREJENO; »CON LA PIU GRANDE ESPRESSIONE« (Z NAJMOČNEJŠO MOŽNO IZPOVEDJO) JE MOJSTER NAD MOJSTRI (J.S. BACH) ZAPISAL V SKLEPNEM, USODNEM DELU XII. PRELUDIJA V DOBRO UGLAŠENEM KLAVIRJU (DAS WOHLTEMPERIERTE KLAVIER), NOTNI KNJIGI VSEH KNJIG. IN ČE BODO OBISKOVALCI NOVE DRAVELJSKE CERKVE, OB NAVODILU IZVAJALCU PRELUDIJA, ZAZNALI TUDI NJEGOVO GLASBO, BODO VEDELI, KAJ ČUTIM. KAJ SEM HOTEL NAREJTI IN POVEDATI.«

»In taka je draveljska cerkev

RAZPOTJE IN MEJNIK NA MOJI POTI. MEJNIK, KI JE OSMISLIL PREHOJENO POT IN POSLEJ USMERIL TER POGOJIL DALJNA ISKANJA IN PRIZADEVANJA, DAROVANJA IN IZGOREVANJA.«

Strnjen opis župnijske cerkve Kristusovega učlovečenja v Dravljah

dr. Martin Kavčič, univ. dip. inž. arh.

Dravljane in sosednji kraji so pred drugo svetovno vojno spadali pod pražupnijo Šentvid nad Ljubljano. Z razvojem območja in naraščanjem števila prebivalcev po drugi svetovni vojni so pastoralne in duhovne potrebe presegle obstoječo cerkveno ureditev, zato je škof Anton Vovk 30. julija 1961 ustanovil novo samostojno župnijo v Dravljah. Kot župnijska cerkev je sprva služila obstoječa cerkev sv. Roka iz začetka 18. stoletja (pred tem je na istem mestu od sredne 17. stoletja stala lesena cerkev, postavljena kot zaobljuba v času kuge, ki pa je pogorela).

Ker je cerkev sv. Roka kmalu postala premajhna zaradi gradnje novih blokovskih stanovanjskih naselij, je vodstvo župnije leta 1977 začelo iskati primerno lokacijo za novo cerkev. Vsa predlagana mesta za novogradnjo so pristojni upravni organi sprva zavrnili z utemeljitvijo, da na tem območju gradnja verskega objekta ni predvidena, zato je župnija svoja napore usmerila v razmisleke o možnosti razširitve obstoječe cerkve sv. Roka, a je pri tem naletela na neodobravanje Zavoda za spomeniško varstvo SRS. Ta je kot alternativo predlagal gradnjo nove cerkve na močvirnatem zemljišču ob cerkvi sv. Roka, ki pa ni bilo v lasti župnije. Po prošnji župnije za gradnjo na tem zemljišču so pristojni organi izdali pozitivno soglasje. Zemljišče je bilo kmalu po pridobitvi soglasja odkupljeno. Leta 1980 je bil razpisan arhitekturni natečaj za novo župnijsko cerkev, na katerem je bila kot najbolj ustrezna izbrana rešitev arhitekta Marka Mušiča.

Gradnja nove cerkve se je začela marca 1983, 15. septembra 1985 pa jo je nadškof dr. Alojzij Šuštar že posvetil kot cerkev Kristusovega učlovečenja. V središče novega bogoslužnega kompleksa je arhitekt postavil cerkev sv. Roka z zvonikom kot osrednje vozlišče, okoli katerega se navezuje novo nevtralno stavbno tkivo, ki zagotavlja funkcionalnost in ohranja zelene površine. Nova cerkev je pomaknjena na skrajni južni rob lokacije, od katerega se kot privzdignjena zelena brežina vzpenja proti severu, lipovemu drevoredu. S sklenjenim pasom zasteklitve se na zahodni strani odpira proti zunanjemu trgu sv. Roka s staro cerkvijo, na vzhodni strani pa proti trgu Janeza Pavla II. Zasteklitev je dovolj privzdignjena, da preprečuje poglede od zunaj, hkrati pa omogoča vizualni stik iz notranjosti z obstoječo cerkvijo, drevoredom in okolico.

Arhitekturno celoto cerkve oblikujeta dve enoti in sicer: glavni bogoslužni prostor, ki se razprostira med vzpenjajočo se streho in rahlo padajočimi tlemi, ternizsekundarnih prostorov (pisarne, kapela, spovednice, zakristija, sanitarije, dvorana, kabineti, zaklonišče), ki se linearno vrstijo po južnem vkopanem delu stavbe (vzdolž Korenčanove ulice). Notranjost bogoslužnega prostora je svobodno oblikovan pejsažni parter, ki se kot enoten prostor v nivojskih galerijah postopoma spušča do osrednjega oltarnega območja (prezbiterija). Ob vstopu v bogoslužni prostor je v osi glavnega vhoda umeščena kapela, ki v tlorisu sledi obliki rahlo razprtega kroga, po katerem poteka blaga vstopna klančina. Prostor za vernike se amfiteatralno spušča h krožnemu prezbiteriju in je razdeljen v tri terasasta sedežna polja, med katerimi po obeh straneh potekajo dostopne klančine. V okroglem, za dve stopnici vzdignjenem prezbiteriju, se nahajajo kubično oblikovani večja oltarna miza, ambon, sedilje in tabernakelj; na obodni steni v delu prezbiterija je obešeno razpelo Križanega (neznanega avtorja) in slika Marije z Detetom, ki je delo akademskega slikarja Staneta Kregarja. Desno od prezbiterija je v njegovem podaljšanem izlivu prostor za pevce (pevski kor) in na samostojnem, še nekoliko povzdignjenem okroglem podestu prostor za orgle. Te je tehnično zasnoval Dalibor Miklavčič, izdelane pa so bile leta 2009 v orglarski delavnici Močnik. Strop cerkve določajo križno razporejeni masivni armiranobetonski nosilci strehe, med katerimi so obešena ovalna lesena polja s točkovnimi svetili. Črno-bele podobe križevega pota, naslikane na prosojnem papirju, so delo akademskega slikarja Janeza Bernika in so razporejene po zadnji steni cerkvenega prostora.

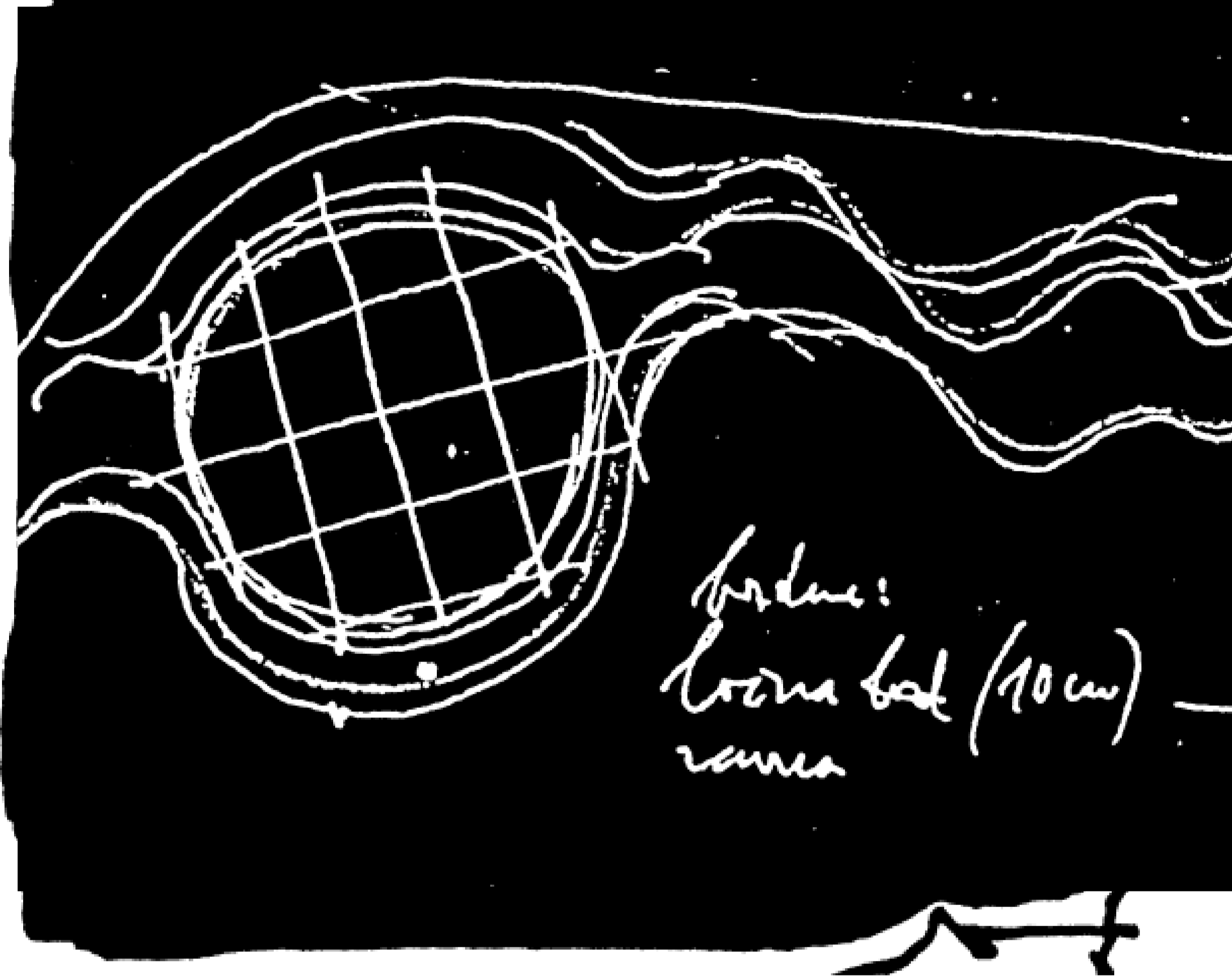
Župnijska cerkev Kristusovega učlovečenja je edinstveno delo arhitekta Marka Mušiča, ki v sodobni, avtorsko izoblikovani arhitekturni govorici povezuje funkcionalne zahteve bogoslužnega kompleksa z njegovo duhovno razsežnostjo, obenem pa si prizadeva ohranjati obstoječe naravne in kulturne danosti prostora.

Mesto draveljske cerkve v novejši slovenski arhitekturi

dr. Nace Šumi

»V Dravljah je Mušič dosegel plemenito dopolnjevanje kamna in lesa, barvanega betona in zelenja, prostor pa napojil z rahlo barvno filtrirano svetlobo. Šele ko seštejemo vse te lastnosti, se zavemo, kakšno sprostitev novih možnosti je arhitekt na ta način dosegel, koliko je ta prispevala k novemu doživljanju in novi arhitekturi.«

»V SLOVENSKEM ARHITEKTURNEM OBLIKOVANJU NE NAJDEMO NIČ PODOBNEGA. NAJPREJ JE TU IZJEMNA »SVOBODNOST« PROSTORSKE ZASNOVE, KI JE V DRAVLJAH DOSEŽENA PRVIČ PRI NAS. TREBA JE REČI, DA TAKIH VZVALOVLJENIH FORM, KAKOR V DRAVLJAH, ARHITEKT DOSLEJ ŠE NI UPORABLJAL, ZARADI ČESAR JE NOVA DRAVELJSKA CERKEV NJEGOVO IZJEMNO POMEMBNO DELO.«

Simbolika naše cerkve

p. Lojze Bratina, graditelj nove cerkve)

»Človek je v cerkvah našel svojo varnost, zavetje, čudovito urejenost idealnega sveta ali celo »košček neba na zemlji«. Hkrati naj se cerkev nahaja v svetu svojega časa. To naj velja tudi za našo cerkev. V svetu, a ne od sveta, prav tako kot je bil sam Ustanovitelj – Kristus Odrašenik – po svojem učlovečenju in življenju v svetu in vendar ne od tega sveta. Učlovečil se je in vsem rodovom navdihnil pot, obvezo in dostojanstvo učlovečenja.«

»Iz zemlje rastoča cerkev! Vraščena v okolje: v okolje izročila in dediščine stoletij; v okolje urejenih bivališč in tovarniških dvoran. Odprta cerkev, ki je zrasla iz puste ilovice po nešteti dejanjih tveganja, požrtvovalnosti, sodelovanja, odpovedi in negotovosti; odprta cerkev, ki noče nikogar odsloviti, nikogar vnaprej izključiti, marveč vabiti in zbirati, da iz objema zemlje usmeri pogled v prostrano nebo, v smer Drugega, v smer Kristusa, ki nas vse radostno zbira v enoten objem bratstva.«

»Naša cerkev naj bi bila odprto, čeprav ranljivo srce, ki se vanj lahko zatečeš ali pa ga v slepem begu opljuvaš, kamnaš.«

»Cerkev je tu. Če si v srcu ubog, kakor asiški revež, ponujeno ti je gostoljubje. Ponujena ti je možnost, da v cerkvi Kristusovega učlovečenja tudi sam poskušaš – v občestvu bratov in sester – ob istem oltarju, žarišču preoblikujoče moči, in vsak dan znova začenjaš ter nadaljuješ pot učlovečenja samega.«

»Veliko sporočilo cerkve: ob nihilizmu izreči vero v neskončen blagoslov življenja; ob »memento mori« grozljivih podob nasilja vseh vrst oznanjati »kulturo blagrov«, kulturo sožitja, in ga slaviti v kultu bogoslužja; ustvarjati prostor vedrega veselja in osvobajajočega prijateljstva – ter tako živeti Cerkev.«

»Kristjani so nekdanj postavili Boga proti človeku. Danes pogosto postavljajo človeka proti Bogu. Cerkev naj postane prostor srečanja človeka z Bogom in Boga s človekom – torej cerkev učlovečenja.«